Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ЕРА, 19 ИЮНЬ, 1980 ШУ. ● № 73 (6203). ● Мах 2 кепиг.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Доккхий социалистически декхараш тIайийцад «Грознефтехимремонтстрой» гIишлонхоша, ремонтникаша иттлагIча пятилетка тIехьарча шерей бIарччача пятилеткан планаш ханал хьалха кхоачашъяра. Шера социалистически яхь йоарийаьча цар шоай тоpонехи кхоачамехи бизза пайда а хийбеш, тIехккхоачашъяьй деррига технико - экономически хьокхамий пхе бетта задании тIайийца социалистически декхараш. Геннадрадагiа гIишлон - монтажни балхаш дара пхе бетта план 107,8 проценти шоай низаца гIишлон балхаш дара задани 108,8 проценти кхоачашъяьй цар. Пачхаьалкхен планал совгIа кхоачашдаьд 700 эзар сома мах гIишлон-монтажни, ремонтан балхаш. Къахьегама овсарле лаккхьара план а толамца кхоачашъяьй.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, халданза социалистически яхь хьалха латтош йоаха итт бригада коллективо, бIаь гаргга долча гIишлонхочо, ремонтника рапорташ деннад пхе шера план тIехккхоачашъярах. Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяьча бригадашта юкъе а хьалхалаттарех я В. М. Лазарев, А. В. Беляков, А. А. Хоагиреев, А. Д. Пауков, М. В. Седюк, кхыбараш керте латта слесарий-монтажниккийн изолировщиккийн бригадаш. Цар тIайоагIача пятилетки календарагIа къахьега ши бутт совгIа ха я.

Л О Р А Е СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДОАЛАХЬЕ

Социалистически доалахье вай пачхаьалкхен экономически оборонни низа лард, советски нахьа материальни культурни вахара боарам айбеш бола хьаст ба.

В. И. Ленина Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хиначул тIехьагIа къахьегамхой тIахьийхар дьтта, латт, фабрикаш, транспорт дерригача халкъа рузкъа хилара тарра лораде, аьнна.

Коммунистически партен Советски пачхаьалкхенок, баьчча наскот леррагIа чакх а доахаш, чIоагIа йоакхо ю социалистически доалахье алсамъяккхаран чIоагIъеран.

ИттлагIча пятилетка дих шера дIахьача пятилетка цу хана нийсдича мехкага 323 миллиард сом дукхагIа кхьчай къамен доход, промышленни продукци — 600 миллиард сома мехьа. Юрта боахама валови продукци 40 миллиард сома дукхагIа хиннай, халкъа боахамга дIахийта капитальни вложенеш 500 миллиард сомал дукхагIа я.

Цхьабакъда, Советски пачхаьалкхен, кооперативни общественни организацей бе доаллача Iалашмате дукхача материальни а финансови а рузкъах коммунизм хьалхара хьаштеш кхоачашдеча бизза пайда эца йиш хургьйц уж хилавагIа, кхомбеш, дахийта доагIIача дIадоккийташ на хуле. Из бахьан да халкъа рузкъа кхоара а лорадира а КПСС XXV съездо чIоагIа уйла тIахийтаза. Съезде лъча отчетни доклада тIа Л. И. Брежнева аьлар: «Вай общества рузкъа мел дегIаухе а чIоагIа кхом бара хьурмат дари халкъа боахам дегIбоккабара, халкъа хьал-тоpo айира лоархIамогIа дола а хьал а долаш дусаш да».

Социалистически доалахье лорайра чIоагIа уйла тIайохийт СССР Конституце тIа, 9. статья тIа йоах: «Пачхьалкхено социалистически доалахье лора а ю, из обаира эша хьалаш вIаштIехьа а доах.

Цхьанне а бокъо яц ше вIаьхий хилар духьа социалистически доалахьенах пайда эца».

ХIаьта Конституце 61 статья тIа белгаду СССР хIара гражданин декхарийла ва социалистически доалахье лораен чIоагIъен, пачхахьалкхени общественнии доалахьенна тIаккхувдарашцех кхом ца берашцех къовсам доттабе.

ДукхагIболча советски нака из ноттте да и-ду. Халкъа хьал-тоpo айира парте хаддаиза еча йоакхоно деташ вайдаьча цар пачхаьалкхени общественнии доалахье дикача дас санна лелаю, торолаш лех продукци дукхагIа а дикагIа а арахецара, хIамаи кхом бу, социалистически производства эффективность айира, пламаши тIайийца декхарашин кхоачашдара а тIехкхоачашдара а тIехьа шоаш ца кхобеш къовсам лоаттабу.

Цу гIулакха юкъе боккха лоархIам ба къахьегача коллектива. Укхаза къастаду керттера производственни декхараш къахьегамхошта морально-нравственни кхетам балара деша. Коллектива хIраззар вIаши вовзаш ва, шийн новкъост харцахьарча новкъа ца валийта, цуина хьакар де, гIо де йиш я.

Нохч-ГIалгIайчене мIеста иц халкъа рузкъа лорадара а дебадара а геттар дукха уйла тIаухийта къахьегама коллективаш. Хьавцартъя вай Грозненски «Электроприбор» завода коллектив. Укхаза кулгалхочунгара деиз мугIарерча болхлочунга кхаччалце бараш йоакхо еш ба производствана хьилкашка оттадаь декхараш кхоачашдара, чIоагIа лораю социалистически доалахье. Дика дешаш дукхала йиш я цу хьакъехьа «Трансмаш» завода, Наурски района Калинина цIерагIча, Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча, Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача совхозий, Грозненски швейни производственни объединене, кхыча коллективех. Социалистически доалахье лораеш беча балха юкъе укхаза хьинаре дакъа лоац комсомольски профсоюзни организацеша, халкъа дружинаша, халкъа тIахьожама группашеи посташеи, бокъонаш телхаяра профилактика еча советаша, новкъостий судаша, кхыча общественни организацеша. Социалистически доалахьенга лертIа ца хьожаш моллагIа моттиг нийсъяллийтачох чIоагIа бехк боаккх новкъостиша, цудухьа цу коллективашка боахам тесса лелабеш, хIамаш лечкъаеш лоархIаме моттигаш яц.

Бакъда, харцахьа хургва республика цхьайолча къахьегама коллективашка цу лоархIамеча деша е йоагIа йоакхо еш йоацилга ца хьоахадича.

Социалистически доалахье лечкъаеш моттигаш я республика кхачен, дулха-шура, чхьагIар деча промышленноста предприятешка, юрта боахаме, гIишлошъеча, халкъа боахама кхыча довкъошка.

1979 шера бокъонаш лоарача организаци гучадаьккхар Ножай-Юртовски, Веденски, Надтеречни районий колхозашкех совхозашкех доккхий къоалаш дайн хьайбаш лечкъадаь хилар. Материальни рузкъаши ахчан средствашии дукха лочкъаяьй Назрановски трикотажни фабрике, Надтеречни бувзами узле, Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозе, бурув тохара Старопромысловски управлене.

Доккха материальнии кхы кIезигагIа доацаш моральни зе ду кагий оалаш дола къоалаш дерe. ДIадахача шера республика ведомственни йоацача охрано 888 саг социальъ 5850 сома мах бола кагий къоалаш дарах.

Пачхахьалкхенна доккха зе ду цхьаболча кулгалхоша, болхлоша, колхозхоша шоашка хьажа дIаенича хIамашка во хьажаро. Масала, вай боахамашта тоъал хьаьтела юртбоахама техника доал ца деш лелаярах талхаш моттигаш я Шалински, Шелковской, Назрановски районашка.

Дукхача боахамашка во пайда эц удобренеех, уж дIаюхе хьош, дIатохаш йоаю.

Ховлуш зе ду дикал во йола продукци арахецаро а. Уж тайпа моттигаш хиннай Грозненски кога гIирсеи Назрановски трикотажни фабрикаша, цхьайолча мехк еча заводашка, моттигерчен кхачани промышленноста кхыча предприятешка.

Баьча тоххамо хьахьокх уж тайпа гIулакхаш къахьегача коллективаша, общественни организацеша, боахамий кулгалхоша шоай болхлой, колхозхой. гIулаккера нах халкъа рузкъах дог лазаргдолаш хьал ца кхебеча, материальни рузкъай учет лертIа йоацача, хьалха судаш яь хинна нах материальни бехктокхамерча балха тIа ухийтача нийслуга.

Вай парте декхар оттадаь социалистически доалахьенна кулга цIена боаца нах тIаккхувда деррига наькъаш дIакъовла аьнна. Халкъа рузкъаи хьурмат а кхом а ца беш вар массане а бехк беш дола хьал хьаккхолла деза хIара коллективе.

Цу хьакъехьа дукха болх бе безаш я профсоюзни, комсомольски организацеш, новкъостий судеш, шоай лоIамера халкъа дружинаш, профилактика советаш. Цар балха лостам тела а, цар хьинар айде а декхарийла я партийни организацеш. Бакъда, шоашца кхетама болх бича а кхета а ца кхеташ халкъа рузкъанна тIаккхувдарашта вай законодательства оттадаь таIазар де деза.

В. И. Ленина «Советски Iаьдала эргIанара декхараш» яхача шийн книжка тIа яздаьд: «Ахча нийсса цIена дог долаш лархIа, кхом беш боахам лелабе, лодырь ма хила, къоал ма де, къахьегаме чIоагIа дисциплина лелае...» Уж кешош тахан яьхна санна шоай лорхIам бовлза я.

Доакъар шортта хилийта!

Сийле хийла хьалхалаттарий

Республиканска месячника шин кIира районаша, колхозаша, совхозаша доакъераш дукхагIа дахара, кийчдира, дикал лакхьара тIехьа лапельча социалистически яхь итогашка хьежаб.

Котъэьнерг а лаьрхIа республиканска газеташ тIа чIоагIдаьча сийлен Улг тIа лаьай

РАЙОНАШ:

ШЕЛКОВСКОЙ,

социалистически яхь хьалхара моттиг лоацарегIа;

НАУРСКИ,

социалистически яхь шоллагIа моттиг лоацарегIа:

ГУДЕРМЕССКИ,

ГРОЗНЕНСКИ,

социалистически яхь кхоалагIа моттиг лоацарегIа;

БОАХАМАШ:

Шалински района «Шалинский» совхоз;
Шелковской района «Шелковской» совхоз;
Гудермесский района «Терек» яха совхоз;
Грозненски района «Грозненский молочный» яха совхоз;
Грозненски района «Первое мая» яха колхоз;
Назрановски района «Назрановский» совхоз;
Надтеречни района «Минеральный» совхоз;
Сунженски района Кирова цIерагIа колхоз;
Шалински района «Предгорный» совхоз;
Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоз.

ДУКХАГIА, ДИКАГIА

Доакъараш кийчдара республиканска месячника ах бутт дIабаьннаб. Поккхача лаьрххIача комплексана техника хьегульнирах, дьгIенашна ипатовски хьисапе балхаш вIаштIехьдахарах дукхагIча колхозашкеи совхозашкеи доакъараш кийчдеча тиламе дIадода. Июнь бекъачуш республики боахамашка соахкарчул дукхагIа кийчъяьй 13,1 эзар тони йол, 15,6 эзар тони сенаж, 1,5 эзар тони баьца хьовр.

Цуица цхьала вла доагIа доакъараш кийчдара балхаш вIаштIехьдинача цIенхаштта кхоачамбоацараш долга. Моцца доакъараш доахила осала дел ровмни боахамашка. Доакъарии кийчделга во дел Ачхой-Мартановски, Сунженски районашка. Витамини хьоар кийчдара агрегатех во пайди эц Малгобекски, Надтеречни, Урус-Мартановски, Шалински районашка.

Нитта белгалдаккха доагIа кийчдеча доакъарий дикала бола тIахьожам дукхача моттигашка ма боагIа яз лоаттабелга. Масала, Назрановски, Малгобекски районашка из вIалла лоатта а бац — болх, «бIаргаш а дудандая» бу ала мегаргда. ХIаьта Надтеречни района «Верхненаурский», «Знаменский» совхозашкара йол мишта хьекача гучадаьлар — из еррига а кхоалагIча классегIа.

«Серноводь - Юртовский» совхоза кулгалхойи специалисташ дIа ца хьажарах укхаза бIаь тони йол хьовнал яйна я!

Геттара лоха дикал йиш да «Самашкинский», «Молочный № 1» йолчи совхозашка. Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча, «Путь к коммунизму» яхача колхозашкара витаминни хьоар. Из ца йиш болаш даи" ХIаьта хьокхам эца йиш праш болаш ма бий. Месячника шин кIирагIа яхье хьалхара моттиг яьккхача шелковчанаша кийчъяьй 6135 тони йол, 5889 тони сенаж, 2100 тони баьца хьоар.

Дукха боахамаш да месячника задани кхоачаш а тIехкхийдаш а аь. Масала, «Назрановский» совхозе хIанзе а кийчъяьй 2660 тони сенаж, из июньски планах 117 процент хул. Задани 600 тони йолча 705 тони йол кийчъяьй «Минеральный» совхоза къахьегамхоша, хIаьта «Первое Мая» яхача колхозе сенаж чуйоллара бетта программа кхоача гаргга тIехкхоачашъяьй. Проценташка диллича дукхагIа — бетта планаш 200 тони йолча 157 тони кийчдаьд первомайцаша.

Цу боахамий а кхычар а хьохамаша хьагойт царна карагIдаьниар кхычарна а дулургдолга. Хьалаш масса нена а цаIаш ма дий!

Фу де доагIа республиканска месячника шоллагIча ах бетта доакъараш кийчдерий балха эффективности дикали айира?

Эггара хьалха бизачна нийша бола байта беза йолаш йолча техникага, дIадаккха деза машинаши механизмаши баьца хьоар кийчду агрегаташ лоацича хана а сеца латтилга. Шерра юкъедоаладе деза аьлах иепаш елга, из сихха йокъеелга, вогIаш дукха ма дийлахдий. Доакъар дикала бIарг тIалоаттабе беза. Аьла, сенажа, баьца хьоара анализ ший ханнахьа е еза, дIахо болх беш чоте мцанза дита йиш яц агрохимлабораторешна де могадараш.

Нитта гIулакх вIаштIехьдаьккхачи мара доахалургдац дукхен дикен доакъараш.

ХЬИНАР ЦА КХОДЕШ

Месячника заданех 1500 тони йол, иззал сенаж 300 тони баьца хьоар кийчде дезаш ба Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза механизатораш. Из гIулакх дизза кхоачашдара 56 саг чувоцаш йола Серебряков Юрий керте латта бригада вIашагI а елла лаьрххIа оарцагIбаьннаб колхозахой.

18 июнь хьатIаккхоачаш цар кийчъяьй 690 тони йол, 1531 тони сенаж, 317 тони баьца хьоар.

Из толам боаккхача хьинаре къахьийгид стогометатела тIа болхлача Маркелов Александра. Зебиров Абос НормагIа 30 тони йолаш цар хIараие дийнахьа хьаьлу 50 тони йол. ХIара дийнахьа 55 гектара тIара йол хьагутью шоай трактористна нормагIа 40 гектар йолаш Бишаев Залаудеи Кузьмин Анатолеи НормагIа 12 гектар йолаш хIара дийнахьа 20 гектара тIара буц хьокх сенокосилкаш тIа бIаIача механизаторашa Бирюков Николайси Веднков Викторен.

АВТ яха пин агрегат а колхозе баьца хьоар доаккхаш. Хьинар ца кходеш къахьег машинисташа Ковальчук Миланиис, Федорова Лидияс, агрегата кулгалдеча Ахмедов Игора. НормагIа 6 тони йолаш хIара дийнахьа 10 тони баьца хьоар доаккх цар.

Месячника задани дикка тIехкхоачашъе лерхIаш ба колхозахой.

Кхоанен йоакхо еш

Висамбаев Виситас кулгал а деш доакъар Iалашдара лаьрхIа отряд вIашагIъеллай «Гудермесский» совхозе. Цуи доалахьа я йиъ косилка, ялх аргIаши йиъ холаши ду агрегаташ, кхьйола хиланза аргIйоаца техника.

Доакъар Iалашдеча бригадерча хIара сата дика хов ше де дезар. Цудухьа лакха я ерригача коллектива къахьегама овсарле. Цхьан отделене доакъар Iалашдаь баьлча шоллагIча, тIаккха кхоалагIча болх бригада болхлой.

ХIанз люцерна хьокхаш ба механизатораш. Из 702 гектара тIа я боахаме. Цунах хIанзле 650 гектара тIара чу а ерaль 700 тони йол, 30 — баьций витаминни хьоар кийчдаьд. ХIаьта месячник чакхдоаккхача хана еррига Iалашъе эзар 800 тони я.

Доакъар дика хилийтара къаьстта теркам тIабохийт бригадо. Цо Iалашдеча доакъара дикалга хьежаш хургйолаш лаьрххIа комисси вIашагIъеллай совхозе. Цуна юкъе ва ревизионни комиссе председатель, керттера зоотехник, халкъа тIахьожама комитета викалаш. Доакъар Iалашдеш боахкарий бехктокхам айбу цу гIулакхо. ХIаьта хIанзалца Iалаш мел яь йол хьоалагIчеи шоллагIчеи сортех я.

Ха ца къовсаш, низ кхо ца беш къахьегаш, бал ха нормаш юкъера лаьрхIача 120—130 процент кхоачашъяь хIара дийнахьа бригада коллективо. Геттара овсаре къахьег буц хьокхаш боахача Баралиев Хьамзате, Абдулмежидов Вахида, аьлл тоххораши аргIаши деча Муслимов Хас-Мохьмада, Арцуев Мохьмадa, Мужидов Икрама, Мусуханов Нажмуддина.

— Дика хьийкъай укх шера люцерна. ХIана хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 60 центнер йол йоал. ШоалагIа хьокхаш шIеннагIа а ю 45 — 50, кхоалагIа 35 центнер йол чуа дага да тхо. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья планал дикка дукхагIа доакъар Iалашде. ШоалагIа хьекхача люцерна цхьан дакъах сенаж кийчъергья оаха. — йоах совхоза директора Чупиурова.

ЛаьрхIар кхоачашдар дукха хIанзе а лара йоллаш болх гонахье къахьегимхой. Люцерна цкъа хьекха мукъадаьннача кхай тIа минеральни удобренеи а тоссаш хий дуллаш ба уж. Из болх наи бIаь гектар совгIа йолча моттиге чакхбаьккхаб.

Дика вIаштIехьдаьнккхад боахаме баьций витаминни хьоар доаккхилга а.

Тийрка бистте 260 гектар хургйолаш эри бух тIайоала дааьIенаш я совхозе. Цигара юкъера лаьрхIача 150—160 тони йол Iалашъе вIаштIехьдархиларах вакхо яц боахама кулгалхой.

Цу даьгIенашкара йол Iалашъярал совгIа Тийрка, орий дуга дIадийнача чений йистошка хьокхаш 120—130 тони мощa эра кийчбе лерхI совхозе.

М. ХАМАТХАНОВ.

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛА СССР ЛЕТЧИКА-КОСМОНАВТА НОВ. В. В. АКСЕНОВНА ЛЕНИНА ОРДЕНИ ШОЛЛАГIА «ДОШО СЕДКЪА» ЯХА МЕДАЛИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

«Союз Т-2» яхача эргадьккха тоадаьча транспортни кемаца космосе толаме тохкамаш дарахи цу хана къонахчали турпалали гойтарахи Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. Аксенов Владимир Викторовича лойла Ленина ордени шоллагIа «Дошо Седкъа» яха медаль.

Советски Союза Турпала нов. В. В. Аксенова карагIдаьнна денала гIулакх белгалдеш турпала даймехка бронзан бюст оттайойла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Л. БРЕЖНЕВ.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль.
1980 шу, 16 июнь

ЛЕТЧИКА-КОСМОНАВТА Ю. В. МАЛЫШЕВНА СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛ ЯХА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

«Союз Т-2» яхача эргадьккха тоадаьча транспортни кемаца космосе толаме тохкамаш дарахи цу хана къонахчали турпалали гойтарахи Советски Союза Турпал яха цIи лойла Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха медали дIа а луш летчика-космонавта нов. Малышев Юрий Васильевича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Л. БРЕЖНЕВ.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль.
1980 шу, 16 июнь.

НОВ. Ю. В. МАЛЫШЕВНА «СССР ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ» ЯХА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

«Союз Т-2» яхача эргадьккха тоадаьча транспортни кемаца космически никъ барах «СССР летчик-космонавт» яха цIи лойла Малышев Юрий Васильевича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Л. БРЕЖНЕВ.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль.
1980 шу, 16 июнь

ХЬАЛХАРА КАСАРАШ

КIи-марса ха хьатIехкхьчай. Мукх тIайолча кхай йистош хьокхаш воал Грозненски района Ленина цIерагIча колхоза комбайнер Шаповалов Степан хIаьта хьоада алат шай машинаца дIаккхуь «Госкомсельхозтехника» Грозненски предприятие шофера Ильясов Вадима

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕКХАРАШ ТIЕХКХОАЧАШДУ

Пхе шера план кхоачаш а дь, шоай тороашка хьежа темпаш дIахо лох ца ялийтара чакхьяха еза хоадам бола йола мероприятеш белгалъяьй «Старогрознефть» НГДУ мехкадьтта доаккхараша. Цар дош деннад иттлагIча пятилетка тIехьарашу чакхдалалехьа пхе шера планал совгIа 3,2 миллион тони мехкадьтта даккха а хьайоаьккха продукци дIаяхийтара чотах 42,7 миллион сом пачхаьалкхенна пайда бе а.

Цар дош чIоагIа да. Пхе бетта Дьхен резервуарашка дIачудеттад бархI эзар тони планал совгIа даьккха мехкадьтта, къахьегама овсарле планагIа лаьрхIа хиначул лакхагIа а, планал совгIа дьккхача продукцена реализаце эрагIа баь пайда 218 эзар сома боараме ба.

Шоашкара доагIа дакъа ийцад рационализатораша а. Цар дIатесннай 90 рационализаторски предложени. Царех производствана юкъейихьай 55. Цар сина экономически эффект 32 эзар сом да. иттлагIа пятилетка йоласча гIоне юкъеккхихьараша енна эффект — 521 эзар сом.

Дика дIаболабаьб цар болх июнь бетта а. Цар дош деннад укх бетта планал совгIа 600 тони мехкадьтта даккха.

ЧIоагIа теркам тIабохийт мехкадьттахоша фонтанни скважинашта бахийта ца Iеш цар къьначча фонда а. Укхаза къовсам латт мехкадьтта хIара килограмм бахьан. ТIоаний чура давлени стабильно лоаттайра продуктивни тIоанашка балха агент чуахийтарал совгIа, цар дош деннад Брагунски мехкадьтта доаллача майдан тIа из дийнахьен буси 11400 кубически метрга кхоачае. Из бахьан долаш пхе бетта лаьттан чепашкара хьалъэзад 685 эзар тони гаргга мехкадьтта. Из планал 6000 тони совгIа да.

Скважинашта ханнахьа лаьттан кIалхара а капитальни а ремонт ярал совгIа дукха балхаш ду укхаза геолого-техническо мероприятей даькъе.

Ераш я царех цхьаяраш. Призабойни зонашта бутилобензольни францешта 21 мехкадьтта кислотни обработка чакхъяккхара чотагIа лаьрхIа хиначул совгIа даьккха мехкадьтта 19 эзар тони да.

Мехкадьтта доаккхача ерригача цехаша, бригадаша тIехкхоачашъю шоай планаши заданеши тIайийца социалистически декхараши.

Амма кхычахьарчул дикагIа лел гIулакхаш Красницкий Сергей, Корнеев Анатолий, Ковалев Юрий, Бабушкин Георгий санна бола къона инженераш керте латтача мехкадьтта доаккхача бригадашка. Цар чоташ тIа кхычар чоташ тIарчул дукхагIа да даьккха мехкадьтта, цу даькъе планал совгIа даьккхар а. Шоай къахьегама толамаш СССР керда Конституци тIайийца кхо шу дизарах КПСС XXVI съездан кетаду цар.

А. ТИЩЕНКО.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КОММУНИСТИЙ ХЬИНАР АЙДУ

КПСС ЦК XXV съездо а цул тlехьагlа хиннача КПСС ЦК Пленумаша а уттадеча кертгерча декхарех цаl да производстве а общественно-политически вахаре а коммунистий хьинар айделга. Съезд хинначул тlехьагlа тха Назрановски районе цо хьалхаш кх уттаду декхараш кхоачашдара кlезига болх баьбац, белггала опыт lоаьлй. Къаьстта белгалбаккха беза Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» яхача завода, совхоз-техникума, «Октябра 40 шу» яхача совхоза партийни организацешка бу болх.

Цу даькъе цар партийни организацешка бу болх керлача лагlан тlа боаккхаш тоабара боаккхача лоархlаме хилар «Идеологически, политико-кхетама болх дlахо тоабарах» КПСС ЦК, «Халкъа боахаме къахьегама дисциплина дlахо чlоагlъярахи кадраш хувцалулга кlезигдарахи» КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС соцамаш.

Парте члений оамалаш къаьгга хьагучайоал Даймехка хьалторо айира къахьегамча, шерра социалистически яхь йоаржаеча. Коммунисташ ба дика мел долча боламашта хьалха латтараш. «Уллув ихьаккха тlехьавусар воацаш», «Пятилетка — диъ шера», «Пятилетнаа аз юкъехьу даlъа» Уж боламаш толамца шоай балха юкъехухьаш дукха коллективаш я районе. Царех я дукхаза республике а районе а лоаттаьча яхье котаlонаш яхарах КПСС Нохч-Гlалгlай обкома, НГlАССР Министрий Совета, иштта КПСС Назрановски райкомеи райисполкомеи карара кара тела цlе байракхаш енна Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» яхача завода, «40 лет Октября» яхача совхоза, кхыйола къахьегама коллективаш.

Завода партбюронеи совхоза партийни комитетаи хlара денна хьалхашка уттача дукхача гlулакхашта юкъера эггара саготагlа дараш хьахарца а уж кхоачашдара коллективаш оарцагlъяхха а карагlдоал. Цига уйла ю еррига пятилетна, цун тlеххьарча шера заданеш хаьал хьалха кхоачашъяра лоаттабеча къовсаме бухсоцаш хьахулаш долчух.

Къаьстта дувца безам ба са «40 лет Октября» яхача совхоза коллективах. Цун хlаранар хlана вац аьнна къахьегамхо шийна социалистически декхараш тlаийца болх беш ва. Хlаьта хьалха укх боахама яхь вlаштlехьйоахача кlезига хилийтацар формализм, хlаьта тlаийцад аьла социалистически декхараш аьшхашка lочу а дихие багlаш хулар профсоюзни болхлой.

Хlанз коллективе яхь лелаерий гlулакхаш массанена дlадоаькйталга lалашдаьд. Къаьст-къаьстача къахьегамхой, бригадий, фермай коллективай балха итогаш ханханнахьа ю. Хьайннараш, тойтара агитаце средстваех пайда я яцаш, шерра дlадоаьйт. Яхье котбаьннараш нах вlашагlкхийттача сийлен грамоташ, премеш, маьхера совгlаташ луш, салаlа путевкаш телаш бlабу.

Къахьегам вlаштlехьбоаккхилга иштта корта болаш оттадар бахьан долаш хьалхарча квартала балха итогегlа цоь деза совгlат кхаьчар царга: КПСС Нохч-Гlалгlай обкомеи республика Министрий Советеи, хlаьта иштта КПСС Назрановски райкомеи райисполкомеи карара кара тела цlе байракхаш.

Из толам боаккхала дикка хьинар юкъедихьад балла тlа а общественни вахаре а шоашкара даим яхар санна дика хьоакхам гойташ хиннача коммунистана хьажкlаш лелаеча звено кулгалхочо Кодзоев Бахьаудина, управляюще Гадиев Закрес, хьалхалаттача доярчаша Даурбекова Зинас, Тимурзиева Розас, кхычар.

Районе меттел республике а шерра хьаллаьца лелаеш хиннача боламий дукхаза инициатор хиннай Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода коллектив. Укхазара дукхагlа бола коммунисташ балха кертгерча участкашка къахьегаш шоашта тlадилла декхар тешшаме кхоачашдеш ба.

Завода къахьегамхошта, цун подразделеней коллективашта юкъе геттара чlоагlа яржаяр социалистически яхь вай мохк В. И. Ленин ваь 110 шу дизар дезде кийчлуш хиннача хана. Цу сийлахьча юбилейга кхоачаш пятилетка заданеш кхоачашъергъя аьнна шоаш тlаийца социалистически декхараш хаьал дукхе хьалха кхоачашде аьтту баьлар дукхача къахьегамхой. Царна юкъера белгалбаха лок эггара хьалхарчарца цу хьакъехьа рапорташ дена бола коммунисташ Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутат слесарь-лекальщик Котиев Ахьмад, автоматчик Гизатулин Рафик, наладчикаш Даурбеков Мувса, Трифонов Борис, парте обкома член Сагов Йоакъап, СССР Лакхехьарча Совета депутат токарий бригада кулгалхо Дзармотов Мувса, дукха кхыбараш.

Дика хет цу предприяте партийни организаци а цун дукхагlа бола коммунисташ а боахам лелабеча доаха толамаш чlоагlек доккхийи хила йиш йоацилга кхетадеш хилар, хагахьа санна болхлой, инженераш хlакзара чоалхане техника дика йовзаш, кийса экономически расчет лелаеш ца хуле. Цудухьа цар партийни организаце даим шийи балха юкъмоттиге лоаттаду lилмани, техникай, хьалха латтача практикаца керагlдаьннараш производствана юкъеккхахьара гlулакхаш. Цунга хьежжа аллха соаха деза заводе арахецача изделех кхаьниена пачхаьалкхен дикала Знак хьожаьй. Вай мехка меттел доазол дехьарча дукхача пачхаьалкхенашка а чlоагlа дика а лоархlаш дlаийеш йолча шоай продукце марка дlахо йодача хана а ланха лоаттаергйолаш я цар коллектив.

Коммунистий къахьегамеи общественни хьинар лакха хилар дукхача даькъе тийша да партийни комитета балха стилах, коллективерча морально-психологически хьалах. Нагахьа санна партийни организаци хьалхашка латта декхараш кхоачашдара коллектив тlатеlla оарцагlъякха хоаш яле, творчески къахьегаран вlаши ихьаьа гlулакхаш леладиран хьалаш хьадаь дале хlаравар хургва шийн аа хулла юкъарча гlулакха дукхагlа дакъа юкъедахьа гlертиш. Вай лакхе йийцача партийни организацешка цу тайпара хьалаш хьадар бахьан долаш хьахиина да цар толамаш а.

Геттара дика хургдар гlулакх цу тайпара «дика масса» хаьа даларе, амма из ишта дац. Коммунистий бехктохкахкам айбара, царех хlаравар балха тlа, общественни вахаре шийгара хьокхам гойташ хилийтара де доагlар деш яц ПМК-432, ДРСУ, мельзавода, Долаковски юкъерча школа партийни организацеш.

Цу а тха цхьацца йолча кхыча а партийни организацешка хан-ханнахьа коммунистий отчеташка ладувгlац, шоашкара ледарло гойтараш бехктохкаме оза.

Коммунистий хьинар даим айдерца мара хьахилац моллагlча партийни организацейн денали. Цудухьа шоаш чакхйоаккхаш йола хlара мероприяти цу деша тlаерзаь хулга lалашде деза вар. Къаьстта партийни собранеш, бюрой заседанеш чакхъяхара практика даим эргайоахаш тоа а еш.

Х. ТОЧИЕВ,
парте Назрановски райкома инструктор.

Дукха ха дlаехаш чоалхане болх бар «П-133» яхача подъемника электрооборудоване монтаж елга. Из бахьан долаш низткъа шера кхоачашъяцар план а.

— Фу дича дикагlа дlагlоргбар из болх? — дукха уйла йора электрослесарий бригада бригадира Есин Михаил Арташевича. Тlаккха цо лаьрхlар электрооборудоване монтажии схема хувца. Хlаьта цунах боккха пайда а баьлар. Михаил Арташевича сиина рацпредложени производствана юкъейоалаярах торо хилар монтажия болх аттача а боаккхаш. Шера 952 сом кходе.

Е цхьаьккха масал. Водителя Кочерянц Юрий Гулабовича рационализаторски предложени йоалайир 40 тонни прессаш автомашина тlайоттара бола болх хувцара. Производствана юкъейоалаяьй цун предложени а. Из бахьан долаш завода хиина пайда ах миллион сом совгlа ба.

Хlанзалца гидравлически подъемника сoа хьайора 65 миллиметр диаметр йолча металлах. Дукха метал доаьра шолхашца дlа а ухаш. Цу деша теркам тlабахийтар заводa керттера доархlача конструктора И. А. Ширяева. Хьалха тиша аьнк гулдеча дlателаш хиннача турбай отходех из соа ергйолаш рационализаторски предложени йоалаяьй Иван Андреевича. Хlанз тохкам баь баьинаб цу предложенена. Балха юкъейоалаеш я из предложени а.

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС СИХЪЯРА ТIЕХЬА

Хlаьта цо торо хулийт шера 10 тонн гаргга метал кходе а из соа хьаечара къахьегам аттача бахка а.

Цу тайпара, къахьегама хьалаш тоадара, къахьегама овсарле лакхъяккхаран арахецача продукце дикал айъяра, металли яхайола материалаш кхоара тlаерзаь я Грознески «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводa рационализатораша телаш йола предложенеш. Хlаьта уж цар кlезига а телац. Дукхьал укх шера пхе бетта цар еннай 61 рацпредложени. Царех 28 производствана юкъейоалаярах торо хиннаб 10460 сом кходе. Цул совгlа хlанз производствана юкъеяхьа кийчъяьй заводе кхы а 15 рацпредложени.

Нов. Л. И. Брежнева метала кходара йола указанеш шоай дlахо кхоачашбе безача творчески балха программа санна тlаийцай завода рационализатораша. Цар дукхагlа теркам тlабохийт метал кходара деша. Иштта 1979 шера дукхьал рацпредложенеш юкъейоалаярах заводе кхоадаьд 78 тонн метал. Тlаккха итталагlча пятилетка шерашка?

Цу юкъа рационализатораша еццай 386 предложени. Царех ахаш производствана юкъеяхьарах вlаштlехьдаьннад бlаьш тоннаш метал, итташ эзараш сом ахча кходе. Цхьабакъда, дукхьал рацпредложенеш тайпна lац заводера технически прогресса доаьхьоший. Цар тlа-тlа дукхагlа юкъехукл изобретенеш а. Иштта соалха цига юкъейоалальча изобретенеша торо хилийтай 8798 эзар сом пачхаьалкхен ахча кходе. Хlаьта, изобретенеш илара укх шера план хlанзлехьа кхоачашъяьй заводе. Цар а торо хулийтаргъя 8 — 9 миллион сом кходе.

Цу тайпара, тlа-тlа дукхагlа хул рационализаторски предложенеши изобретенеши производствана юкъехувларах лу пайда. Цунца цхьана дегlаух заводерча рационализаторийи изобретателийн мугlараш а. Цу предприятера хlара пхелагlа вола сoг рационализатор ва. Царна юкъе дикагlчар мугlаре ба № 4 йолча цеха слесарь В. Э. Грозбах, ОТК-а воккхагlа вола контрольни мастер А. Р. Хмельева, бюро начальник И. С. Кузнецова, конструктор И. Ф. Цыганкова, иштта кхыбараш.

— Рационализаторийн изобретателийн балха къаьстта дукхагlа терко е баьннаб тха завода кулгалхой 1979 шера денз, — йоах рационализаци изобретательствоан lилма-технически информацен инженера Лубенко Владимир Васильевича. Из бакъда. Укх тlеххьарча хана къаьстта а А. Мальсагов директоралла хьожавича дена рационализаторий балха дукхагlа терко тlаяхийтай цу заводе. Цхьабакъда, рационализацеи изобретенеи болх белгтала тоабала болабеннаб 1979 шера В. В. Лубенко цу отделе балха веначул тlехьагlа. Цо дукха ха, из, кхетам дlалу цу лоархlамерча гlулакха. Технически творчествана нах дукхагlа юкъеувз. Хlаьта, опыта знании цунга йолаш я. Ткъаь итт шерах дукхагlа я цун къахьегама стаж. Из ва Сийлахь-боккхача Даймехка тlема доакъошхо. Из ва заводерча тlема ветераний совета председателя заместитель а.

— Доккха хьинар долаш инженер ва нов. Лубенко, — йоах завода ВОИР (изобретенеи рационализацеи Ерригсоюзни общество) председателя Г. В. Тищенко. Дукха ха, низ дlалу цо рационализацеи изобретенеи балха. Из ва технически прогресса бакъвола пропагандист. Цо шерра пропаганда ю дикагlболча рационализаторийн изобретателийн опыта, цу балха дукхагlа юкъеоз нах. Цехашка, участкашка, бригадашка а ухаш лелаеш еш, болхлошта, къаьстта кагирхошта дlадувц рационализаторски предложеней лоархlамах, цар луча пайдах, цунца дувзадена хьалхайнка латтача декхарех. Цо пакадаш эргайоах заводa цехашкареи участкашкарен технически прогресса гойтара агитаци.

Бакъда, цунца чакхдалац цу заводе рационализаторийшка гlо-новкъостал делга. ВОИР-е вlашагlъелла я общественни конструкторски бюро. Болхлой творчески уйла дlахо вахара юкъейоалаяра гlо ду цо. Чертежаш уттаю, советаш тел. Болхлоша еннача рацпредложеней документашта разработка яран производствана уж юкъейоалаяран доккха новкъостал ду завода конструкторашеи технологашеи. Хlаьта массазара гlулакх а хинна дlаоттад заводе рационализаторски предложенейи изобретенейн конкурсаш дlакхухьилга. Иштта, дlадахача шера цига кхайкаьь яр «рационализаце дикагlйола цехаш, отделаш, участкаш» яхен бахача маха эшача товарий ассортименташ шеръяра» яхен шин конкурс. Цхьоалагlча конкурсе хьалхара моттиг яьккхар керттерча технолога отделе.

Иштта укх шера а кхайкаьй шин конкурс. Хьалхара яр кхайкаьй (27 марта денз 31 октябрга кхаччалца) отделаштеи, цехаштеи, участкаштеи юкъе рационализаторски болх дикагlа хьана дlахьу хьажара.

Хоаш ма хиллара, укх шера 8-ча июне «Правда» газета тlа кепатехаб «КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш). Пленумо дlадехарца металлопродукце дикал айяра, кlезига отходаш ю технологи юкъейоалаяра лаpда тlа металлах эффективно пайда эцара металлурге машиностроеней гlишлошъярен министерствай балха хьакъехьара» КПСС ЦК соцам. Цу соцамца дувзадена металлах яхомбара дукхагlа рационализаторски предложенеш ялара кхайкаьй (11 — июне денз 31 октябрга кхаччалца) шоллагlа йола конкурс. Шера 1500 сом пайда луш йола рацпредложени йоалаеш хьалхара моттиг яьккхачоа 100 сом, шоллагlа моттиг яьккхачоа 50 сом ахчан преми яла оттадаьд цу конкурсе. Хlаьта «тха рационализатораш» яхача завода улга тlа яздаьд: «Вай заводе болх беш вола хlара болхло девхарийла ва рационализаторски предложенеи изобретенеи ялa» аьнна. Технически прогресса доаьхьоший девиз а хинна дlаоттаб из тlахьехам.

[illegible]

Промышленни гlишлош сихагlа хьалье торо хургья

Болата профилированни настил еча Челябински заводо арахеца деталаш балха юкъейоалаяро торо хулийт промышленни объекташ сихагlа хьалье.

Предприяте коллективо толаме кхоачашду продукце дикал дlахо лакхъяра, материалаш кхоара декхар. Арахеца доладаьа продукце керда тайпаш. Царех я кхо тlоа бола панелаш. Уж балха юкъейоалаяро торо хулийт маьха еза йола пенополиуретан кхое.

Цхьаьккха керда хlама а да — лаьрхха болата профиль. Из цхьан хана лелае йиш я гlишлош хьалъеча арматура санна а бетона йола опалубка санна а. Шиа тайпара къаьстта форма йолаш из хилар бахьан долаш армированни конструкцеш дикагlа хул. Уж ейтагlа я, цемент, метал кlезигагlа дlа а доа.

СУРТА ТlА: профилироване лине бригадир СССР-а Министрий Совета преме лауреат С. Ф. Федоров арахийца изделеш гlишлош еча дlаяхьийта кийчъеш воал.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХIАРА БАЛХА ДЕННА—ДИКАЛА ЗНАК

НИЗ БОЛАШ ЙОАГIА КОЛЛЕКТИВ

МАССЕХК шу хьалха тlехьаюсаш йолча предприятенна юкъе яр Старопромысловски етта кирпишкаш ю завод. Потребителашкара дукха рекламацеш ухар арахеца кирпишк брак йолаш я яхаш.

Уж дерригa кхоачамбоацараш нийслуш дар пачхаьалкхен планаш кхоачашъяра хаддаиза тlаьхьокаи ца лоаттабарах социалистически яхьа кулгалделга тесса дитарах. Алаваш кlезига хиларах укхаза къахьегаш бараш хаст-хаста балхара дlа а бувлаш хувцалора.

Дlахо йодача хана иштта болх -бе йиш -йоацилга дика кхетадеш вар заводе керда балха вайте директор Уматгириев Нажмудин Магомедович. Коллектива болх тоабара из дагаваьлар общественни организацешца, дукхача хана дена укхаза болх беш болча къахьегами ветеранашца. Чакхъяха еза организационно-технически мероприятеш белгалъяьхар. «Хlара балха денна — дикала знак», «Тlехьабусараш боацаш бе болх» яха химикийи ростовчанийи инициативаш балха юкъе а йоалаяь, социалистически яхь дика вlаштlехьъяьккхар.

Хlара дийнахьа сменаша беча балха итогаш я еш, пхебаьлни системагlа оценкаш уттае йолайир. Къахьегамеи производственнии дисциплина толхаяь, брак йолаш продукци арахийца моттиг а ца нийсйолийтеш, деррига производственнии технико-экономически хьокхамаш дикеи тlехдикеи долча сменана «пхиъ» оттаеш хьалхара моттиг хьожаю, шоллагlа моттиг яьккхачунна — йиъ, кхоалагlъяр енначунна — кхоъ.

Во болх беш я смена яхар цlендена дlадаьннад укхаза. Бlаьрчача бетта дукхагlа коталонаш яьхача сменашта карара кара тела цlе вымпелаши ахчан премеши хьожаю. Хlанз яхье цхьоалагlа моттиг лелаеш я Исраилов Ахьмада кулгалду смена, шоллагlа моттиг лелаю Озиев Хьасан керте латтача коллективо.

Укх тlеххьарча кииа социалистически яхьа керди формаш юкъехувла йолаяьй заводе. «Профессех дикагlвар», «Дикагlвола мастер» яха цlераш яхара тlагlертта къовсам лоаттабу. Хlара кlирагlа шоза планерка хул заводе. Цкъа директор волчеи шоллагlа предприяте керттера инженер волчеи. Цига дакъа лоацаш хул мастераш, инженерно-технически болхлой. Цар отчеташ тел кхаьдиъ дийнахьа шоай коллективаша баьча балхах, нийсденна кхоачамбоацараш дlадахара оарцагlбоах сменашта, бригадашта керте латтараш.

Продукци дикагlа хилийтара дукха къахьег укхаза. Хlара пlаьраска дийнахьа «Продукце дикала ди» хул заводе. Цу гlулакха лаьрхха вlашагlъелла комисси я. Цига дикагlйола опыт а брак йолаш продукци арахийца моттигаш ца нийсъялийтара де дезараш а дувц. Уж а кхы а балхаш дарах дlадахача шерен укх шерен цхьа реклмаци кхаьчаац продукци во я аьнна.

ЗАВОДА коллектива болх тоабара дукха организационно-технически мероприятеш чакхъяьхай.

— Дlадаха шу чакхдоалача хана лаьттан кlалхара хий тlадувла доладелар тха цехашка, — йоах завода директора Нажмудин Магомедовича — lуйрийна из хий цехашкара дlадоаккхаш болх дlаболабе йиш йоацаш цхьани сахьат доаккхар болхлоша. 1,5 бетта соцайир завод реконструкци яра. Хий тlадувлаш хиннача бетон юлаш, аьшка ваннаш оттайир. Цул тlехьагlа хий хьа на довгlаш дисар. Тоипар дlаухийтача ишечин помещенера гликомешалкага кхаччалца йола технологически керда лини йиллар. Гликомешалке оттайир тоипар зlанигeн боккхен саташ йола вальцаш.

Болхлой хьалаш тоадара укхаза хьал я яь болх бе йолаялийтай душевойш, бlайха кхача лоаттабу буфет, барзкъаш хувца бытовкаш.

Лакхе белгала мел яьха завода коллектива болх тоабара йола мероприятеш чакхъяхарах укх шера цхьа бутт дlабахийтабац цо пачхаьалкхен плани тlаийца социалистически декхарши тlехкхоачаш ца деш. Укх шера хьалхарча квартале Российски Федераце ше санна йолча предприятешта юкъе лаьржача яхье кхоалагlа моттиг а йоаккхаш ахчан преми ийцай цо. Пхе бетта задани а тlехкхоачашъяьй. Планагlа лаьрхlачул совгlа маьхала аьннией бархl эзар сома маьха товарни продукци, хlаьта пачхаьалкхен планал совгlа арахийцай 120 эзар кирпишк. Эггара дикагlа лерхlа «Марка-125» йола кирпишк арахецара задани 117,7 процент кхоачашъяьй, «Марка-100», «Марка-75» йола кирпишк заданел кlезигагlа ара а хецаш, цар чотагlа планал совгlа арахийца «Марка-125» йола кирпишк 223 эзар я.

Пятилетка тlеххьарча шера дика тоаденнад завода коллектива гlулакхаш. Къахьегама овсарле лакхъяра пхе бетта план 102 процент кхоачашъяьй е соахка цу юкъа хинначул 10,7 процент дукхагlа. Планал совгlа ара мел хийца продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотагlа арахийца я. Соахка пхе бетта арахийцачул укх шера цу юкъа 620 эзар кирпишк дукхагlа арахийцай. Ах шу дузаш цун боарам цхьа миллион кирпишкага кхоачабе лерхl завода болхлоша. Иштта хьокхамаш тоадаларца цхьана лакхденнад болхлой алапи, геттара кlезигбеннаб дlа-юха бувлаш хувцалу болхлой.

Завода коллективага низ болийтараш хьинаре къахьега болхлой ба. Уж дукха ба заводе. Царех ва автопогрузчик Тоичаев Мувса, обжигальщик Карначев Николай, печник Ладыга Адам, съемщик Асуханов Висхан, загрузчик Юсупов Илез, кхы дукхахбараш.

В. ЮСТОВЕ.

КамАЗа конвейер тlара араювла дукха моахьаш кхухьа автомобилаш тlехь-тlехьагlа дукхагlа хулаш йоагlа. Тахан мехкарча наькъашка тохкамех чакхйоалаш я керда автофургонаш, тягачаш, [illegible].

СУРТА ТlА: «КамАЗ-53212» яха алюминиеви кузов йола керда модель тохкамаш деча хана. Кердача машино цул хьалхагlа арахийцачул ши тонн дукхагlа мухь кхухь.

В. ВОНОГЕИ
Е. ЛОГВИНОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Планаши дадаьннараши

КIОР—БИЙДАЛ А ДОАГОР А

Кlоро дукха ха яьккхар энергетике пачхаьай деш, амма XX бlаьшере из гlулакхах бохабе беннабар, мехкадьттеи гази дlа-юха кхахьа аггагlа а дарегlа и да, хlаьта цар йоавхал дукхагlа а лу аьнна хеташ. Вешта аьлча, уж гlойленагlа да цудухьа хьалхарча промышленни революце доагор тlехьашкадаьккхадар практически дуьнен дерригача мехкашка.

Цхьабакъда, дукха ха йоацаш а тlехьа Малхбоалехьа дукхкача наха нийса а лерхlаш долча хеташ хиннараш кха хьежжа доацаш, кlор ца эша хlама да ала хьалха ла. Нагахьа санна хlанзарча боараме хьадоахаш хилча масса итташ шерашта тоъаргда мехкадьттеи гази яха доаш къовсаме дале, кlора запасаш, массане а мукlарло деш, дуьнигга йоацаш дукхагlа я. Ишта я проблема диалектика: цхьа доагор эффективнегlа да, амма из кlезига да, шоллагlадар эффект кlезигагlа йолаш да, амма из дукха да.

Дукхагlа долча малхбоалехьарча державашка санна доаш СССР цlаникха «сливка тlара дlабоабаьбац» кlор, перспектива йоацаш ба аьна. Йоккхача масштабе планагlа гlулакхаш даьд цун экономически технологически эффективность лакхъяра. Хlаьта 40-ча шерашка кlор баккхара гlулакха хьалха яьлар из Англи, 50-ча шерашка — США-а дунен тlа хьалхара моттиг а лоацаш. Хlанз хьалтlаболах дийнахьа буса 2 миллион тонн гаргга — ах бlаь шу хьалха боаккхаш хинначул 20-зза дукхагlа.

Бакъда, дикагlа бола кlор боаллача моттигашкара бар кхоачалуш латтар а цудухьа хьабоахаш бола кlор эсалагlа йолча моттигашкара боахаш хилар а бахьан долаш кlора дикал тlехь-тlехьа лохлуш латт. Иштта, 1940 шера ца нийсдича 20 процент лохъеннай цун колорийность. Хlанз дукхагlа йоал цунах яьсса порода, дукхагlа кхехе йоаь. Хlаьта доаккхагlа хулаш доагlа цун обогатительни фабрикашка гlалла чакхдаккха деза шера 17 процент мара ца хиннача хlанз 50 процентага кхоач. Кхыча дешашца аьлча, лакхлуш латт цун дикал эшача боарам тlа лоаттаро е еза расходаш.

Чоалханегlа хулаш латт транспортировка проблема а. Ерригача Союзе боаккхача кlора тlабетталуш бола кlор Кузнецкийи Экибастузскийи бассейнаша лу. Хlаьта кlор эшаш йола дукхагlа йола моттигаш мехка европейски даькъе тlеи Уралеи я. Кхы а гаьнагlа я уж хlанзза мара караерзае а на йоалаьча Канско - Ачински Къулбехьен Якутски бассейнашта. Кlор гаьнара кхахьа безаш хилара (иштта дlабодача дукхача маьха а) проблема чоалхане ерзаю новкъа кlор дукха боаш хилaро: дукха кlор михо дlахьу.

Лоацагlа кlора мах тlехкет. Шахташка ю удельни капиталовложенеш 36 процента разрезашкаръяраш 4 проценте алсамъяьннай 1975 шерацa нийсйича. Мишта кlаьдъергъя из дикаиа йоаца тенденци? Хетаргахьа, механизаце, автоматизаце, дикагlча организаце наькъаца къахьегама овсарле лакхъерда.

Тахан кlор боаха шахташ 1,7-зза кlезигагlа я 1960 шера хиннарел. Хlаьта сменагlа цхьан саго бу болх 1,7-зза алсамбаьннаб. Юкъера лаьрхlача дийнахьеи буси цхьан шахта боаккха кlор 1,8-зза сгибаьннаб. 60—70-ча шерашка бокъонца чакхъяьлар корен породай отвиткана, машинаькъа вагонашка кlор тlаботтара, кхыча операцешта еш хинна механизаци. Амма резерваш кlанз а кхоачаеннац. Керттеръяр — хьайийлача способагlа боахача кlора дакъа алсамдаккхар. Разрезашка къахьегам шахташка чул аттагlа а цу тlа а юкъера лаьрхlача иттаза хlана бац аьнна овсарегlа а ба. Хlаьта кlорага дlадоаар 4—5-зза лохагlа да. 1976—80 шерашка беррига тlаккхташ бола кlор духхьала хьайийлача разрезаша лу. Цун дакъа тlа-тlа совдурда.

Специалистана лерхl гlулакх хьаькъалагlа вlаштlехьадаьккхача бlаь метр сома тlоаныш хьалтlа а даьина тlагlолла дадача lалаьмате дукха кlор боаллача Канско-Ачински бассейна кlора йиш я экономически эффективностага диллача малхадаьттасеи газацеи къовса.

Шево яц эффективностах дола доаш чоалхане да. Кузнецки кlор шозза дарегlа ба донецки чул. Амма Донбасс дувцилга йоацаш дукха а гаргагlа я мехка керттерча индустриальни централшта, кlор эшараштa, оборудоваш лоаттаераштa. Укхазa кlезигагlа я транспорта а гlишлош хьалъяра а расходаш. Цудухьа оттадаш доаш: Кузбасс е Донбасс? Нагахьа доаш иштта эттача ала дезар да: из а воя а. Гlулакх ишта латташехьа духхьала эффективность лакхагlа хилaрагlа дакъа дегlадоаладеча чlоагlагlа тlагlертад вай мехка керттера кlора гаьнаш боахача малхбузехьарча районашта.

Хьаацаргья вай Канско-Ачински бассейн. Цун 600 метр сомача тlерча тlоанех йоахха ерригa геологически запасаш — 477 миллиард тонн. Территори — 50 эзар квадратни километр гаргга. Нагахьа санна укхазара шера 1 миллиард тоннага кхоачаш кlор баха доладелча, уж запасаш минимум бlаь шера тоъаргья. Вlаши нийсдергда вай: 1978 шера дерригача дуьненна тlа баьнкха хинна кlор 3,5 миллиард тонн бар, СССР—724 миллион тонн. Цу уникальни запасаша дагадохийтад Канско - Ачински доагора энергетически комплекс (КТЭК) хьае. Цунца тlала еза боккха низ бола кlора карьераш (царех цаl, Березовски-1, шера 50 миллион тонн лургьяр хьалъеш латт). Моттигера лохаколорийни кlорех лакханолорийни бу а цудухьа саьнна транспортировка яра гlойленна хулийта а энерготехнологически предприятеш. Хlаьта иштта тlехдоккха низаш дола а (хlаране 6 миллион киловатт-сахьат) энерги эшаращца хlанзарча хьанарча эггара толамагlча электропередачай линещца юкъаенна йола а йовхала электростанцеш.

Шево яц проект кхоачашъяро lалаьмате дукха расходаш елгеш чоалхане технически проблемаш къестаелгеш дlадахаргхиларах. Амма из шийга дlадахар юхаметтаоттадергдолаш хlама да.

Цхьаьнха масал. — Къулбехьен Якутера кlор боалла моттигаш пар ерригa геологически запасаш 40 миллиард тонн кlора лоархlам болаш я. Хетадала тарлуш да кердача промышленни комплекса-м из моттиг хайра а хургий-теш аьнна: lалаьмате цlимхара климат, машинийн пхьа чубаха моттигаши хинна а яц, мехка Централга кхача эзараш километраш, фордага кхача-а башха гаргагlа дац. Цхьабакъда БАМ хьалбаро радикальни коррективаш яьй. 425 километр долча БАМа гаьно йийзай бассейн БАМ-ца шийна а къьаьнача Транссибирски магистралана а.

1975 шера город хилар бассейна центрах — Нерюнгрех. Цуча бахаш хила беза нах 100 эзар саг ва. Нерюнгрена 2500 километр гаьна Тайжача океана йисте хьалъеш латтача Восточный яхача СССР эггара йоккхагlа йола порте болх бе йолаелнай шера 6,2 миллион тонн кlор тlаботтa низ бола уникальни кlертlаботтaш йола комплекс. Низ болча сенташ тlа латт кlора пирс 380 метр фордa чу дlачуйхай. Цхьан хана цунна юхе дlатlаоттаlургда хlаране доза 50 эзар тонна лоархlам болаш дола ши кема. Укхаза кхаччалца йоагlа Къулбехьен Якуте кlора конвейер.

Кхетадеш да, кlор СССР Сибарегlа е Донбассе баьккха па lеш, иштта Москвана юхе, Грузе, массехк кхыча регионе боах. Хlаьта мехка доагора балансе кlора лоаца дакъа зlамиглуш доагlе (1950 шера — 66 процент, 1960—54 процент, 1970—35 процент, 1978 — 27 процент). Из да кlор кlезигагlа боаккхаш хилари цун лоархlам лохбенна лархlари бахьан долаш а доацаш доагора кхыдола доакъош сов уахка дегlаахарагlа хинна хlама.

Кlаьнача дикача кlоро кхы а дерга сайна гlулакхаш доагора, а производства дукхача доакъошта йолча бийдала а хьисапе.

Александр ГУБЕР,
АПН экономически обозреватель.

Саг ший кхела да ва

КЕРДА ФОРМАШ ЛЕХАШ ХИЛЧА

Парте XXV съезда КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яьча доклада тІа аьннад «Вай общество — из Іилман материалистически мировоззрене доал ду общество я».

Атеистически, патриотически, интернациональни кхетам балара дешай массаза а чІоагІа лоархІам беш хиннай парти.

Тайп-тайпарча наькъашца бу заводе атеистически интернациональни кхетам балара болх. Цу гІулакха парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча доккха дакъа лоацаш я тІема ветеран В. И. Лобанова кулгалдеш йола интернациональни военно-патриотически кхетам балара сектори 11 сагах латта атеизма совети. Уж шаккхе а чІоагІъяьй партноме.

КПСС обкома лекторий семинарашка, горкома атеистически балха йолча организаторий курсашка теоретически кийчбеша, идеологически болх ховш а опыт йолаш а болча коммунистех вІашагІъелла я атеизма совет. Партномо хьалхха чІоагІъяьча планагІа бу цар шоай болх. Кварталашка, бетташка деза дезараш белгалдаьха я уж планаш. Масала, планашка я кІезига дийша бараша лаьрхІа йола раздел. Укхаза дукхагІа уйла тІайоллийт кинолекторена.

Лакхе аьнначa тайпара, дийна гІулакхий хьал дайза а дайза моллагІа ше беча балха план оттаяра форма хьахаржара уттаю нахага хаттара анкеташ. Хьанйцача анкеташта обработка йича гучадоал хьалхагІа де дезар.

Соахка 3 цехе аьийтар анкеташ, хІаьта укх шера хьалхарча квартале № 2 йолча цехе. Коллективерча беррига нахага хаттараш а деш оттаяьлар аьшна хІама дац анкеташ. Юкъ-юкъерча нахага хаттараш деш чакхбоаккх оаха из болх. Иштта беш хиттча аттагІа а ба. хІаьта юкъера лаьрхІача нийса а хул цу хаттарашта тийна жопаш. Цу тайпара тохкамаш а деш уттаю завода болхлойн гІулакхера нахи бакача моттигаш, завода культура ЦІагІа беш болча атеистически, интернациональни кхетам балара балха планаш.

Парткома балха динатІчарех лоархІаш я иштта анкеташ уттаеш йола лекционни пропаганда. Цу балха тІа шийн специфика я заводе. Дуккхьа атеизмахи интернациональни кхетам баларахи лекцеш йийша ца Іеш хоадам болча планах вІашш бувзам болаш йолча темаех деррига вІашш дувзалуш хургдолаш бу оаха из болх.

«Атеиста дийнахьа» хІара квартале цехашка, отделашка, общежитешка беш бола из болх-м дукха хала в бец. Цига ешача лекцешта юкъехкувл «Знание» яхача обществера болх дика ховш бола лектораш. Масала, болат лоаладеча цехе лекци йийшар Е. П. Навнацкес. Соахка ерригаш а 60 таргта лекци йийшар, хІаьта укх шера дІаихача хина атеистически интернациональни кхетам балара темаех — 30 совгІа. Тайп-тайпара формаш юкъе а кхухьаш из болх пахаддаш бара тхоай лекторий кадраш кийчъеш дукха къахьийгад оаха.

«Знание» обществa юкъхьанцарча организаце атеистически секцена кулгалдеш ва керттера сварщик В. И. Ештокин. Секце членаша шоаш лаьаь я цхьайола лекцеш. Едини политдийнахьа тхоай бараша а иштта бийха баьхкача а лектораша, политинформатораша ешаш я уж лекцеш. Соахка «Кхалсаги дин». «Партеи Советски пачхьалкхени динаштлоарен юкъ заарен отношенеш» яхача темаех 2 политди хилар. ХІаьта укх шера «Ленински атеистически тІехьален дергйоаца идеяш» — яхача темах.

ДІадахача шера дика цІейш тІакхоачача деношка завода культура ЦІагІа хилар «Атеиста кІира». Цига йийшар «Сага дукхьа атеизма лоаттабу кьовсам». «Библин хІанзара хен», «Никаз хІанзарча ханаца тардала гІертилга» яхача темаех лекцеш.

Дукхха нах вІашагІтеха, иштта къаьсттина динах тешарашца бечу балха лоархІам беш я атеизме совета план. Динах хьакъволча дуьхьал аьнна хетача хІара 5 сага хІанзарча коммунист. Цу балха лаьрча кхийчинна а малхаш тайп.

Нах бахача моттигашка лекцеш йийша, атеистически сайренаш яь цу юкъа гражданий сходаш ю. Соахка «Строитель» яхача кинотеатре йир «Сага вахаре лувнача дена-лерча позицех». КПСС Нохч-ГІалгІай обкома X пленума материалах 2 сход. Цига дакъа лоацаш хилар 485 саг. Из сход е хьаейха хилар лектор-атеист С. Б. Ахмадов, Нохч-ГІалгІай АССР художникий союза членаш Г. Ю. Яковлев, В. Е. Измайлов, № 9 йолча поликлиника заведующи нов. Гурджиханова.

Оаха наст-каста ду улицай цІейш. Бахача наха юкъе шерра дІидаьржад уж. ДІадахача шера июнь бетта деэдир «Массеза а хилба мах» яхача деннах дола цІей. Вера шера хетадаь дар из. ХІаьта август бетта — «Тхо ленински доттагІалца чІоагІа да». Укхаза шеррача боарамагІа чакхъяьхар интернациональни мероприятеш.

Дуккхача къамех латт завода коллектив. 400 совгІа саг ва укхаза нохчехи гІалгІайхи.

1979 шера вІашагІ а елла заводе болх беш я интернациональни доттагІала клуб. Интернациональни кхетам балара тайп-тайпарча темаех хан-ханнахьа заседанеш ю цо. Масала, цу шера июнь бетта дийцар «Вахаре сиг деналера позици хьаеччара дуккхача къамех латтача искусства дакъа», «Кортамукъален Куба Кортамукъален ди», «Ленини СССР къаманта юкъера гІулакхаш чакхдахари» яха дешаш.

Заседане хьоашалгІа бийха хинийб вай союзе дешаш бола кубински, вьетнамски студенташ. Шерлуш ба члуоа Х. Нурадилова цІерагІча, М. Лермонтова цІерагІча театрий артисташцара, Нохч-ГІалгІайчен иадархошпара бувзам. Заводе хьоашалгІа баьхка хиннаб иадархой Р. Ахматова, А. Боков, Б. Саидов. Дагестански иадархо А. А. Атнаматов, поэт М. З. Аминов. «Литературни Россия» газета белхтохкамо болаю А. Ячмесов, кхыбараш.

Автономни республикин столицашкахула Ленински районий доттагІалла фестивале лаьрхІа дакъа лаьцна завода коллективо. Фестиваль йолча деношка клубаш, цеций уголкаш дІахьаьлаьлай. Нохч-ГІалгІай республикий доттагІалла моттигаш а хиина. Завода дуьххьара дийнаш дахар баьхна коллектива интернациональни кхетам балара йолча фор-

ма хилара тарра цувах пайда эц партийни организаце.

Шоай керттера декхар кхоачашдара Гаджиева цІерагІча Махачкалински заводаца, машинаш еча Нальчикски заводаца лелабеча традиционни доттагІала бувзамах шерра пайда эц атеизмапа йолча советок интернациональни кхетам балара секторо.

Тхона хетачох, иштта вІашагІ а кхийтте яхьа итогаш еча дакъа лаца викалаш бахийтаро, цІабаьхкача цар болхлойцен гІулакхерча нахацен деча къамаьлаша чІоагІа новкъостал ду къахьегамхошта интернациональни кхетам балара гІулакха. Цу предприятей викалаштен, ткв специалисташтен юкъе дІайоланьй дикагІвола болхло яха цІи яккхара конкурс, спортивни яхьаш.

1979 шера август бетта чакхъяьккхар «Социалистически яхьа, къахьегамца коммунистически гІулакхаш хилара тІехьарча болама — керда кииъ» аьнна юкъара корта боля къахьегама коллективни формаш йоармаяра йола цхьана яь йола Іилма-практически конференци.

Кхетама балха тІа оаха шерра пайда эц Советски Эскаре гІулакх де болхараш торжественни накъабахара, интернациональни бригадерча болхлошта, социалистически яхье котбаьннарашта хетальча сайренех.

Лекционни пропаганда планах интернациональни, военно-патриотически тематикаx хІара кварталe чакхдоаккх единни лекционни ди. Иштта «Знание» яхача заводской организаце низаца оаха единa политди чакхдаьккхар «Къилбаседа Кавказа халкъий кхелашка Россе прогрессивни лоархІамах» аьнна республике хиннача Іилма теоретически конференце материалех.

Цу тайппара сррнгаш а дІалаьрхІача соахка 48. укх шера бен бетта 24 лекци йийшай оаха интернациональни темах. ХІаьта деррига дукха ... тхона укх гІ. хІаьта укх дІадахачa тІаьхьа болх а бу.

С. ЦУРОВ,
«Красный молот» завода партнома атеистически кхетам балара йолча совета председатель.

МАССАНЕНА А ЭША НАЬКЪАШ

Укх шера геттара дукха болх бо безаш я Шалински района наькъаш декхаш а тоадеш а йола Курчалоевски управлене коллектив. Низ дукхагІа тІабахийта беза участок я Гудермес яхача городах Белоречье яхача юртах юкъерча наькъа реконструкци елга. Кхо километр дІоахал долча цу наькъа тІа асфальто-бетонни покрыти е еза. Шоайла яхь лелаю ши район — Гудермесски Шалински — вІашагІхотт цо.

Иштта управлене болхлой къахьегаш ба Веденски районе а. Укхаза республикански лоархІам болча наькъа участка тІа (84-88 йола километраш) асфальт юлаш а Керкетски дукъа тІа ремонтни балхаш деш а ба уж. 207 эзар сома маьха дола уж балхаш кастта даь даргда. Веденски района Элистанжи яхача юрта бода никъ а тоабанза баргбац. Укхаза 180 эзар сома маьха балхаш де деза.

Белгалданикха деза Іан шелал дІаьльча гІоне управлене коллективо балхаш сиха а дикал лакха йолаш а делга. Къахьегама дикал айяра болхлошта юкъе шерра социалистически яхь лаьржай. Планови заданеш тІехкхоачашъеш, дьинаре къахьегаш ба опыт йола автогрейдеристаш Гучигов Адам, Муртиев Рамзан, кхыбараш. Шоай коллективай болх дика вІаштІехьбаьккхаб прораба Алмасханов Султана, бригадира Абдулкеримов Кусе.

Укх шера тоабеш ба Шали-Махкети — цементни заводе бода никъ. Ростов-Баку яхача трассах тха и къаьста, Мескер-Юрта бодача наькъа а реконструкци е еза. Цул совгІа юрта а нах гІаш леларгболаш наькъилгаш дахка деза.

Управлене укх шера де дезача дерригача балхий мах — 2 миллион сом. Уж балхаш хийцца дІагІоргдар наькъаш тоадеча дакъа лаца декхарийла мел йолча организацеша шоашкара доагІар доре. Из доагІа «Искра», «Куйбышева», XX партсъезда, «Обильный», «Октябрьский», «Джалка» яхача совхозашта, Шалински автотранспортни предприятена, технологически транспорта Грозненски управленена, автокомбината, кхычарна. Цу наькъашта гІолла дукхагІа лелараш лакхе йийцача предприятейи совхозийи автотранспорт я. ХІама дацар шоаш лелача наькъий цІенхаштта йоахо йича цу предприятей кулгалхоша.

А. АХМАТОВ.

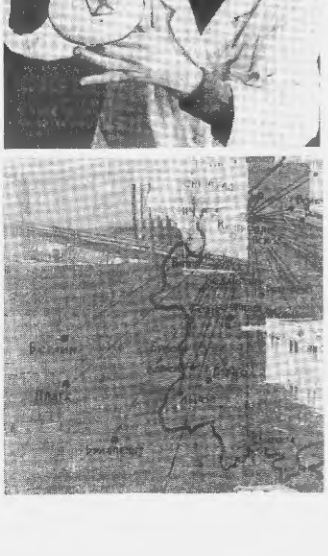

Интеграце законегІа

ЛЕНИНГРАДСКИ ОБЛАСТЬ. СССР-е арахецаш йолча ерригача гранулированни аммофоса дилагІа дакъа совгІа яр «фосфорит» яхача Кингисеппски производственни объединене арахецаш я. Аммофос — универсальни минеральни удобрени.

«Фосфорит» — социалистически содружества мехкий экономически интеграци къаьгга хьахьоккхаш дола масал. Чоалханеча минеральни удобреней заводи дуккхача установкашта оборудовани проекташи лоаттаеш долчу цу мехкаша хаддаза дІайийю маьхе продукт.

Ленинграда а мехаа кхьча городий а 20 совгІа гІишлони монтажни подразделени «фосфорит» дІахо хьалъеш я. ИттлагІа пятилетка чакхйоалача шера болх бе йоладургья аммофоса кхоалагІа аргІа, хІаьта цо арахеца продукци кхоалагІа дакъа дукхагІа а хургья.

СУРТАШ ТІА: 1. «Севзапметаллургмонтаж» яхача треста Кингисеппски СМУ монтажникий бригада членаш (аьрдехьара аьттехьа) — В. Галашов, А. Иванов, бригадир М. Семенов, О. Зайцев «Аммофос-III» яхача комплекса фосфорни кислотана экстракци ю установка хьалъеш ба. Хьалха латтача бригадо дош деннад пуско-наладочни балхаш де мара ца дезаш СССР Конституце Ди хьагІа кхоачаш из объект йистеяккха аьнна.

2. Гранулированни аммофоса пачхьалкхен дикала Знак еннай. ІІанхерча стандартаца моттa цийслуш я хьекай аммофоса аргІанарча партегa лаборантка Галина Треногина.

3. Аммофос тІайола составаш дІаух вай мехка массе мийнгашка, иштта Польше, Венгре, Болгаре, ГДР, Чехословане.

О. ПОРОХОВНИКОВА сурташ. ТАСС фотохроника.

Социалистически мехкашкара хоамаш

МОХК АГАРГБОЛА ХА ХЬАЛХХЕ А ХАР

Шер-шера 0,7 миллиметр лохлу София яха город тІаулла моттиг, хІаьта а из новкъадолаш бац Іилманхой, хІана аьлча хила доагІаш дола хІама лоархІ цар цунах. Хьал хкераме оттаргдар, нагахьа санна город лох ца луш сецача, из хила йиш пр лаьттан тІоанашка катаклизмаш хила йиш хиларах дола тешал. Болгарски Іилмай академе эггара лакхарча геодезе Центральни лабораторе геодезен фотограмметреи Іилматохкама институтаца цхьана оттадаьд мехка ерригa нах баха моттигаш форда боарамга хьежача лохлуш хилар хьахьокхаш дола карташ. Цу карташа вІашагІтехад шовзткъе итт шера дайча земехи дайча бустамехи хьахинараш. Царга тІолла зе йиш я Болгаре территоре тІара лаьттан чІоса вертикальни болам.

Карташа иштта хоам бу геодезически озагІорахьарча мехкарча сейсмически активноста хьакъехьа мохк агара дайкъе прогноз е гІо а ду. Данне чІоагІа нийса хилар бахьан доладш дуне халкъашта юкъе шерра тІаийцай карташ уттадара цар метод.

Болгарски Іилманхой балха опытахи хьахинарехи пайда ийцар, масала, хІанз Венгерски Іилмай академе хьатохаш латта цу тайпара дола Карпато-Балкански района карташ оттадеш.

(София — пресс - АПН).

СОМА ГАЬНИЙ ПЛАНТАЦЕШ

Долж яхача румынски уезде ши эзар гектар йолча майдан тІа хьаеш латт мехка эггара йоккхагІа йола сома гаьний компактни плантаци. ТІехьагІа цу тІа вІашагІйолларгья беша маш лелаю 13 ферма. Шу чакхдоалаш 1200 гантара тІа дІаегІа яха лаьрхІадa сома гаьнаш. Шин сменагІа балхаш дир укхаза дІаяхача бІаьстн бульдозераша, скрепераша, кхыча механизмаша. ДІаегІар Іаний, гІамгІай, персиний гаьнаш, боалаш, гуржий боалаш. Цу гІулакха эша ха чакхъьлча хьалхара хьуькъам лургба цу плантаце.

В. КРАСНОВ, АПН соб. корреспондент.

КХАШТА ЙОЛА «ВИТАМИНАШ»

3,2 миллиарда тонн совгІа — 30 шу хьалха болхлойн ахархойн немецки пачхьалкхе хьаьча хана луш хинначул 3,5 эза дукхагІа лургья ГДР химически промышленносто карарча шера калийни удобрени. Лаьтта хьалдара шерра пайда эцаш йолча цу удобреней производства даьнье Советски Союзан Канадан тІехьа дуне тІа кхоалагІа моттиг лоац республика хІанз укх сахьате. Кхашта йолча «витаминашта» экспорт ю 40 пачхьалкхенашка эггара хьалха СЭВ членаш долча мехкашка.

(АПН).

КАГИРХОЙ БРИГАДАШ

700 эзар совгІа венгерски нагий нахи мехкарийн ба социалистически къахьегама кагирхой бригадашка къахьегаш. Цар хьинар тайп-тайпарча формаех гучадувл. Масала, Мишкольцерча Ленина цІерагІча металлургически комбината бригадай членаш дукхьал дихача шера хиннаб 300 рационализаторски предложене авторош, уж производствана юкъеяхьаро Іеш хилийтар 15 миллион форинт кходе. Къоанча металлургаша кулгалду иштта конверторин нех хьаьрба а.

Производственни голамаш, общественни хьинар лакха хилараг Іа беррига мехка йоазаш я Чепелерча металлургически машинаш ечен комбината, Венгерски кемаш дечи кранаш ечен завода, Сазхаломбаттерча Дунайски мехкадаьтта чакхдоакача завода кагирхой бригадаш.

(АПН).

Доьзол дехьара

АВСТРАЛИ. Толамечакхъяьлар Сиднее хинна Эрмитажа, Третьяковски галерея, Пушкински музея коллекцешцарча суртий выставка (сурта тІа).

Б. ВАСИЛЬЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

АПН комментареш

Индийски океан Пентагона стратегически планашка

Шийн йистошкарча мехкашка лаьттан тІа бахача нахах кхоалагІа дакъа дахаш долча Индийски океанах США а цуя партнерий а лоархІамеча политически, тІема-стратегически, экономически хьаштаца юзаенна йола объект хиннай тІеххьарча хана. Цу лоархІамеча районе, къаьстта Аравийски форда тІеи Персидски залива тІеи латт тІом сецачул тІеххьагІарча историе эггара йоккхагІа йола кхоъ авианосни группа чуйоагІа США тІема кемий армада.

Индийски океана акваторе тІа гІолла даим лелаш хул американски стратегически авиаце самолеташ, къаьстта аьлча, «Б-52» яха гаьнача радиусах лела бомбардировщикаш. Персидски залива дІаухийт Пентагоно эзараш бола форда пехатинцаш.

Цу регионе эттача хьала хетаьь яр укх шера июнь болалуш Нью-Йорке хьайийла хинна Индийски океана деша йолча ООН лаьрххІача Комитета аргІанара сесси. Хьалхарча заседане хьахьеккхача тайпара США, кхыча малхбоалехьарча мехкий, хІаьта иштта Китай делегацеш, цхьанца бахьанаш дага а луяцаш, цу лоархІамеча сессе болх лерттІа дІа ца бахийта гІерташ яр.

Из позици кхетае хала йолаш яцар. ГІулакх иштта латт аьлча, укхаза я даим шерьеш а модернизаци еш а латтача США опорни пунктий бІарча сеть. ПериметрагІа — уж Персидски залива бaзаш. Аравийски форда тІарча Масира яхача гІайрен тІара тІема-фегара база. Саймонстаунера (ЮАР) авиационни форда база. Кокборн — Саундереи Норт-Уэст-Кейпереи (Австрали) тІема базаш. Филиппинаш тІара Субик-Бей Кларк-Филди яха базаш.

Пентагона керттера стратегически форпост я Чагос яхача архипелага чуйоагІа Индийски океана юкъ-моттиге улла Диего — Гарсия яха гІайре. Укхаза хІанзе хьалтьаь яннай 45 тайп-тайпара объект: «Б-52» яха бомбардировщикаш тІаэла йиш хулийта йиъ километр бІаьха самолеташ хьалгІетта а Іохувша а оаса. ГІайрен лагуна чуаха йиш я гигантски авианосци хиш кІал гІолла лелача атомни лодкайи. Йолаш я 100 эзар тонн чуйоала тІема кхоачама складаши доагор лоаттаду моттигаши.

Шийн географически хьал аьттув болаш хиларагІа Диего-Гарсья хила йиш я Японе дена Къулба-Африкански Республике кхаччалца йолча моттиге хІана укх сахьате йолаш йола а хьалъеш латта а базаш вІашагІа ювзача йІаьхкача аІанара керттера чІуг.

Кийчо еш латт США ВМФ шийн дойане хургдола 5-гІа флот хьадара. Цуя кемаш Индийски океана тІа цатаддаш лийна ца Іеш «сихача реагировани корпуса» доаьлош хьал а лоацаргда Іалаш а дерга.

Цу районе шийн тІема низ совбаьнха ца Іеш низата ристски кийчо яра тІагІертта юкъеувзаш я США агрессивни блоке гІолла шийн партнераш а. Къоастадаь аьлча, из гІерт НАТО действе сфера Индийски океан а чулоацаш хиларах йола решени шийн малхбузенеевропейски союзникашта нач йолла. ЛерхІаш да Англей ФРГ-ен тІема кемаш США тІема-форда флота нийсса а дилла а цу акваторена патрулировани еш хургІа аьнна. Укхаза хІанзе а долаш да Англе тІема кемаш. Индийски океана тІарча «учениешта» юкъе дакъа лацара гаьнача наькъа арадаьнна да ФРГ тІема-форда флота ши кема.

США-л совгІа Австрали Керда Зеландии юкъайолагІаш йолча АНЗЮС яхача блока тІеххьарча сессе КІайча цІено ультиматума формагІа хьадийхар царгара Индийски океанера тІема гІулакхаш сихделга. Из бахьан долаш АНЗЮС яхача тІема пакта действо сферана юкъе Тайжача океанал совгІа Индийски океан а боалабеш.

Цу районерча американски стратеге лоархІаме элемент я кхийтта боагІача малха Мехнаца цхьана леладу тІема гІиланкхаш шердар. США декхар тІаэш Индийски океанера Токио хьашташ лораде. ХІаьта Японе декхар да Японски архипелагаи Бонин (Огасвара), Гуам, Тайвань яхача гІайренаштен юкъерча зонера Тайжа океан Индийскичунца бувзаш йола форда коммуникацеш лорайр.

ТІеххьарча хана дукха хабараш да дувлаш Японел, США л. Австралел, Керда Зеландел, Канадал совгІа АСЕАН чуйоагІа пачхьалкхенаш а юкъехургйолча «тайжача океана сообщество» оалаш йолчунна гокахья.

ДІадаха цу чакхдоалаш дунен халкъашта юкъерча кхераживлеи дешацта йола оборона министра гІонна керте а латташ хинна американски тІема делегаци чилаи Омане, Саудовски Аравe, Кене, Сомале. Уж мехкаш океанел дехьарча ванитерий маршрута юкъедахьар бахьан доацаш хинна хІама дацар. Уж деррига мехкаш Индийски океана тІа доала йиш йолаш а да. хІаьта цхьаи Кенегара дІа мел ийккхар Малхбоалено импорт еча мехкадаьтта керттера дакъа чакхдувлача форда стратегически наькъа — Баб-эль-Мандебски Ормузски пролишашта юкъарчал доацаш гарга а да.

Из воаж яра бахьан къайлахьа дагадолаш а бацар Вашингтоне «Нью-Йорк таймса» вІалла лочкъадаь а доацаш яздора: «кІезигагІа дале а цу пачхьалкхенех кхаьнне чу» тІема-форден авиационни базаш яха дага йолаш я США» яхаш. Газето цІераш яьхар Пентагона дагайоаххача цхьайолча хьалдача базай а. Уж яр, къоастадаь аьлча, Кенера Момбаса яха тІема-форда базеи Аденски заливера Бербера яха сомалийски порти. Дукха ха йоацаш американски кема йоазоно хоам бир гІожа тІатаІара а хІаьта иштта царна эша хІамаш тела раьза хилара а наькъаца вІаштІехьдаьннад Керттера администраце Кени, Сомали. Оман США а шоай тІема объекташ дІаяла раьза е, яхаш.

Индийски океанера империалистий кхераме активность йизза хьалоац Пекино.

1971 шера ноябрь бетта Индийски океанах машара зона яра идея «принципе» ше хьаллоацаш хиларах ООН заявлени а яь. практически шийна де мел могар ду пекински дипломато из чакхйоаккхилга доладе гІерташ. Пекино Диего-Гарсияна а кхыча опорни пунктаишта а модернизаци яр, къамаьл доацаш хьаллаьца ца Іеш. цуя йистошкарча мехкашта тІатаІаш я США на керда тІема объекташ яхара гІо а деш.

Даганхаба деза, хІанз укх сахьате Пекина кемай дукхалга диллача дуне тІа пхелагІа моттиг а наькъа дукхалга диллача кхоалагІа моттиг а лоацаш доли доккха тІема-форда флот хилар. Китайски тІема флот дукхагІча даькъе къаьнача кемаех латте а. тІеххьарча хана хьадош латт эггара кердагІча образецех дараш, цу даькъе атомни хиш кІал гІолла лела лодкаш а долаш.

ООН Индийски океана деш йолча ЛаьрххІача комитета июнь болабеннача хана Нью-Йорке хиннача аргІанарча заседане хьахьеккхача бесса США кхычи малхбоалехьарча мехкий, хІаьта иштта Китая делегацеша ерригача таронех пайда ийбу Индийски океанах машара зона ярах йола дунен халкъашта юкъера соглашени оттаерг йолча 1981 шера хила езача конференцена кийчо елга юкъагІдаккхара.

Империалисташ чІоагІа низ тІабахийта Индийски океано района чуболхаш латташ хиларо, укхаза американски базаш а кхыдола гІирсаш а хьалдеши шердеши латтаро, шантажеи довлени политика чІоагІа шендахка а уж дерригаш шоай мукъаленни кхерамалленн юкъарчал доацаш унара хІамаш лерхІаш да Азеи Африки халкъаш Цудукха да цу района мехкаш машарен кхерамалени новкъа регион легІаакар цхьана къа а хьегаш Іалашдара шоай низаш вІашагІтоха гІерташ хилар.

Цу гІулакха цхьаь бац уж. Цар машаре инициатива тІагІерт» хьаллоацаш я Советски Союзан социалистически содружества кхыдола мехкаш. Дукха ха йоацаш хиннача Варшавски Договора чуйоагІача пачхьалкхений Политически консультативни комитета совещане заявлени йир Индийски океана эснах машара зона яра даькъера идея чакхъяккхара тІадерзадаь деш дола гІуланхаш шоаш хьаллоацаш хиларах, хІаьта цу деша хьанъехьа океана гонахьарча пачхьалкхенашца шоаш цхьана гІулакхаш леладе кийча хилар цІаьнха а дІа а кхайкадир.

Советски Союз дилла а хиннай цу лоархІамеча хин акваторе машарен цхьана гІулакхаш леладарен зона е гІертача Индийски океана бассейнерча мехкашта дагардар кхетадеш. Советски кулгалхоша дуккхаза а кертагІдаь. хад вай мехка цу райоче тІема базаш ца хилар а уж цига хьае гІерташ ца хилар а. СССР-он кхыча социалистически мехкашен хьинаре дакъа лувц цу сий долча идеяла материализаци яра плане практически гІулакхаш дара вІашагІъеттача ерригача дунен халкъашта юкъерча форумашка.

Юрий ДАВЫДОВ, АПН обозреватель.

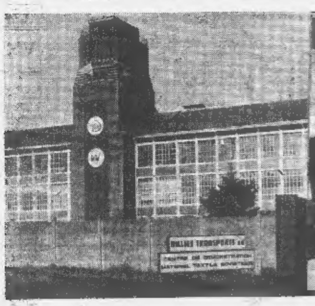

СУРТАШ ТІА: 1. Центра хьаж.
2. Кердача станока юкхе.
О. КАРАСЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Шин мехко цхьана леладу гІулакхаш

Толаме дегІадоагІаш дола советско-французски цхьана леладу гІулакхаш дика хилар хьахьокх «Техмашэкспорта» «Агаш - Вно» яхача йоккхача французски текстильни фирманеи юкъерча бувзамаша. Дуккхача хана лаьрхІа оттаьча соглашенеІа цу фирмана монопольни бокъо енна советски текстильни оборудовани Франце а кхы дуккхача мехкашка а йохка.

ХІанз мехкарча фабрикашка болх беш я советски 600 ткацки станоки прядильни машинии. Лилля яхача городе юккерча Вамбреие яхача шу хьалха хьайийлар массехана болх беш йола советски текстильни оборудовани Демонстрационни центр. ХІаьта иштта цига лоаттача станокашта гІулакхаш деш йола Центр а.

Дукха ха йоаццаш советски текстильни машиностроенена кареІдаьначашта кердадаьраш хеташ симпозиум хиннай Центре. ЦІаьгарта болча французски, хІаьта иштта бельгийски голландски фирмай а викалашта хьалхашка къамаьлаш дир советски специалисташа. ЧІоагІа теркам тІабахийта хьежар болх бешашка а дІахьокхаш хиннача текстильни машиностроени образецашка.

ОЛИМПИАДА-80 НАКЪАДОЛХАШ

Маркаша дувц

НАЬК ДАРА ЯХЬАШ

Вай эра хьатІиоттадехьа массехк эзар шу хьалха Іомаденнав сиг наьк де, фордара рановинаш лоХаш, хи тІа лела онлхазараш дувцаш. Из гІулакх дика гучадоакх археологически тохкамаш деш хилла корадонгІаш долча наькдирхой сурташа. Ха дІа ме йода хьахулаш хиннай наьк дара стилаш. Эггара сихагІа дар — кроль. Тихий океанерча островашкара Іомадаь Европе из хьаденар вa английски капитан Д. Треджен. Эггара чІоагІагІа дІадаьржар брасс. Французий меттел цунах «ади брасс» оал, «Пхьедоганиа» яхилга да из. Цунах хьахиннад наьк дара кхы цхьаькха хьисап — баттерфляй. Английски металла «кІормац» яхилга да из! Наьк дара мел йоаш кеп спортивни филателе йолаш я. Кроль яхача наьк дарах лаьца маркаш арахийнай вай мехка, Венгре, Чехословаке, Румыне, Кубе, Вьетнаме, Нигере, Доминикански Республике. Баттерфляй го шиш я СССР, Венгре, Румыне маркаш тІа, брасс — Румынерча миниатюраш тІа, букъа тІа наьк дар — ГДР, Монголе, Румыне филателе.

Хулаш мел йолча ноккхача спортивни пхьонита юкъедоаладу наьк дар. Наьк дара яхьаш юкъехьахь мел хиначи Олимпийски ловзарий программашка. Токхо хиннача Олимпиаде эггара хьалха лекхар Советски Гимн. Из лекхар цига наьк деча котало яьккхача Севастополерча вешархочун Г. Прозуменщиковий хиннa. Монреале хиннача XXI-ча Олимпийски ловзарашка котало яьккхар вай мехкарча кхаь спортсменко — М. Кошевайс, М. Юрченис, Л. Русановас.

Дунен хьалхе яккхара яхьашка а дика толамаш даьхад вай спортсменаша иштта. Ленинградерча дешархочо Ю. Богдановас брассом 100 метр наьк деча дунен рекорд оттайир. ХІаьта Вильнюсерча Л. Качюшитес — 200-метр наьк деча. Советски Союзера дунен чемпиона шин эггара хьалха Ленинградерча В. Сальников яьккхар 100 а 1500 а метр шийн лоІамеча кепих наьк деча.

Деррига дунен тІарта бувзамий ведомствана цу спорто дукха хетаю шоай маркаш.

1908 шера вІашагІъеллача дунен халкъашта юкъерча наьк дара любительски федераце (ФИНА) чукоагІа хи чу тоссавалара яхьаш. Москве хулача Олимпиадана лаьрхІа наьк дара хетаь маркаш арахийтай СССР бувзама Министерства.

П. МИНАЕВ.

КОТВАЬННАЧУН ЦІИ ЭЛЕКТРОНИКО ЙОАККХАРГЬЯ

МоцкагІа а дІаьннай, йоккхайча яхьашка чемпионаш совгІаташ доагІаранк арбитраша хетаргахьа къестабаьхь. ХІанз спорта цхьадолча тайпашкара результат сов дукха хиларагІа, котваьннар малагІа ва къоастадара чоалхане технически средстваш юкъейоалае езаш да гІулакх.

Ханал хьалха я даьнна. хьоккаргда вай московски ловзарашка котбуккхаргарий цІераш йоахаргйола техника миштай дІадолалургда вай В. И. Ленина цІерагІа Центральни стадиона йоккхача спортивни арена тІара.

Укхаза къоастадаь дьдла легкоатлеташ боддаш юкъейоалаергья старт хулача минута «заблокировани» е йиш хургйола лаьрхІа устройство. Нагахьа сакха спортсменех цаІ бІарга погІар тохар миссел йолча юкъа ханал хьалха дистание тІа воале тиача яргьяц. ХІаьта кепатохаче электронни приборо дІаязъергьл атлета наькъа номери забега номери. Электроника ца хилча вІашт тІехьхургдац тІеіхьхургдац финише а. Финишни жІайа долча спорт дукха езаш барашта гургьлц хронометрический традиционни бригада. Царна метта хургья лаьрхІана хронометража помещене хатта прибор.

Из тарж и цхьан хана кинона а фотоаппарета а. Дукхьала цун объектив массазарча тергачуш эргаьккха сага керта чо миссел мира сомв лоацача Іурга хьисапе я. Видоискатела гІонца цун Іург финиша линена тІенийсдургдолаш дІаеттаю прибор. Цу аппарате пленка финиш син болча спортсмений сухьа пропорциональни йолча сухагІа цахаддаш дІаувзаш латташ хиларагІа йиш и дистанце тІехьарча метрашка событеш йоаржаир оалаш дола хІама де. Пленка тІа язъяь хургья финишни зиве тІа волаш хІара удвчун положени хинна ца Іеш старт яьккхал тІехьагІа ханага хьежжа йола лаьрхІа металш я.

Гимнастий турнираш чакхьаргйолча В. И. Ленина цІерагІа Центральни стадиони Двореце а иштта оттаергья чоалхане электронни аппаратура. Къоастадаь эдча, ВЭФ яхача рижски заводе хьаь «Гимнаст-2» аха керда автоматизировании судейско-информационни комплекс. Цун де дезар — арбитрий болх аттача баккхар. ХІаьта иштта гимнастике деш дола судейски гІулакхаш объективни хилийтар. Практике деррига ухх тайпара хургда: судейски бригада хІара члена хьалхашка латташ хургья лаккий лабор тІайола пульт. Спортсменаш выступленешо еш болча хана бІарг тІера цабоаккхаш помосте лела гІулакхаш зувш болча арбитра шийн е езаргьяц пометкаш йовзоши, цу гІулакх кхочам хургба прием чоалхане хиларагІа бал лакхъе е гимнаст тІалат визаргІа лохье еаш хиларга хьежжа из е вож лак тоІадича. Упражнени чакхъяьча арбитраша дегахьа выступленена оценка оттаьйча шоашта хетараш дІаязду хьалхагІа санна йоаттІаш йола кнопка тоІа а йиш. Къыхедар деррига а машино дергда: юкъеро бал оттаергья, бах мах керттерча судахочунга дІалургба, судейски протокол кийчдергда. ХІара выступленех хьахиннараш центральни вычислительни машина чу дІачулургда - керттерча судахочо, тІаккха машено ше дІаязъергья демонстрационни табло тІа оценкаш. Цу деррига гІулакхана дІадоала ха шин минутал совгІа хургьяц. «Гимнаст-2» йиш йолаш я арбитрашта гІо де меттел лоІамера выступленеш йолаш гимнасташ кІувса тІара дІабувиний хьежаш бІаргтоха линейни судахо хила а.

Геттара кхыча тайпара аппаратура кхоачаргья наьк деча олимпийски бассейне.

Электронни устройстваш цу центральни спортивни аренашка хинна Іергьяц. Уж е вож цир модификацеш Москвий ерригача олимпийски товкашка уттаергья. Олимпийски юрта доагІарга цифраш дІаяьеш йола устройство йола ІалаьмагІе тайса тарав. Марафонни 20 а 50 а километр спортивни наькъ барен трасса тІа арайргья дуккха дІатІахьожжаешехьа спортсменаш шийн промежуточни отметкаш хьахиннар хьагойта лаьрхІа йола информационни табло тІа а латташ йола керда электромобиль. Зрителашта а спортсменашти а йовзаргья лаккхала пхувсалуваштта шест а йоалаш бола гІеннда ишача боламата кхиабеш хьатьиййеш йола е гамма кхувсалурий результат автоматически хьахьокхаш йола приборащ. ЛоацагІа аьлча, вайдарех хьалхаваьннар малагІа ва, кхоссеваннар бокъоиа лаьрхІача мел тайна кхоссеваннача е «кхоачашъяь гимнастически элемент технически грамотно лаьрхІа йиш йолаш йий яхан цхьан хана дукхлаш хинна къоастамаш къестадергда объективни судахочо — электроника.

Тииу МАССИНГ.
(АПН).

Грозне чакхъяьннай асфальта тІа дехкача берий суртий республикански конкурс. Цига дакъа лоацаш дар шин бІаь совгІа бер.

ДикагІа дола сурташ дахкараштa юкъе ба Надуева Зара, Панкова Оля, Атарщикова Оксана, Цицигова Люда, кхыбараш. Цу конкурсе дийкхача дикагІа долча суртий автораштa дІаделар пионерийа дешархойн республикански Двореца дипломаш, пионерски организацо Грозненски городскойи республиканскаи Советий грамоташ.

СУРТА ТІА: конкурс йолча хана.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Спорта хоамаш

Грознера Олимпийски резерва берий-кхелетарий школа я футболах ловзаш Российски Федераце хьалхара моттиг яккхара яхьашка дакъя лоацаш. Иштта укх дешошка 1963 шера баьча кхелетарий команда ловзаш хилар Махачкалерча шоай вийсархошца. Счет 4:0 йолаш котбаьлар вай мехкахой.

Из ха йолча футболисташта юкъе хилар кхы цхьаькха ловзар а. Укхаза шоайла къовсабенна бар «Терек» команда ДЮСШ еи Нальчикера хьалшийн. Из вІашагІкхетар чакхдаьлар счет 1:0 йолаш нальчанаш кот а бовлаш.

Олимпийски резерва берий-кхелетарий школа команда аргІанара ловзар хургда кхана — 18 июне — Ростоверча «Ростсельмаш» командаца.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕКА» КОТАЛО

Самардийнахьа СССР футболах йолча чемпионата «А» класса шолагІча лига III-ча зоне ловзаш йола командаш аргІанара ловзараш чакхдоахаш хиннай. Цу дийнахьа Грознера «Терек» Саратове моттигерча «Сокол» яхача командаца вІашагІкхийттар. Из ловзар счет 1:0 а йолаш вай мехкахоша совле йоаккхаш чакхдьаьккхад.

Иштта, цул хьалхагІа Липецке «Металлург» яхача командаца счет 0:0 а йолаш лайзача «Тереко» тІехьарча шин туре яккха йиш хиннача йиъ очкох кхоъ яьккхай.

Укх шоатта дийнахьа Грознерча С. Орджоникидзе цІерагІча стадионе Брянскера «Динамо» тІаздаргья «Тереко».

ТРОФИМОВ Александр Степанович

Москве 77 шу доалаш веннав союзни лоархІам бола персональни пенсионер, хьалха КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхара секретарь хинна Трофимов Александр Степанович.

Къечча ахархой воІо, А. С. Трофимова шийн сакхетаме деррига вахар хетадаьд партенеи халкъан гІулакх дара. 15 шу даьнна волаш шийн къахьегама никъ дІаболабир цо лесничестве Іаьрка болх беш. Цул тІехьагІа болх бир хьехархо, пропагандист волаш, Советски Эскара мугІарашка гІулакх деш хилар.

1922 шера ВЛКСМ мугІарашка вахар из, хІаьта 1927 — КПСС членалла.

Болх а беш деша а дешаш Александр Степанович юххьанцарча классай хьехархочунгара г. Саратоверча юртбоахама Лакхерча Коммунистически школа преподавателага кхьачар.

1937 шера денз А. С. Трофимов — кулгалдеча партийни балха. Парте Саратовски горкома отдела заведующи, секретарь волаш болх бу, КПСС ЦК аппарате, КПСС ЦК-арча КПК бехктокхамерча гІулакхаш тІа хул.

1946—1952 шерашка Литва Компарте ЦК шолагІа секретарь волаш болх бу, хІаьта 1954—1958 шерашка КПСС Балашовски обкома хьалхара секретарь.

1959 шера КПСС ЦК Александр Степанович хьожаву Нохч-ГІалгІай областной партийни организаце, укхаза из хорж КПСС обкома хьалхара секретарь. Принципиальни хиларца, гІулакх творчески леладарца, де лерхІачоа тІавийзаз хиларца партийни актива, коммунисташа, республика беррига къахьегамхоша сий дора цун.

КПСС XX съезде А. С. Трофимов хорж КПСС ЦК членалла кандидат. Парте XXII съезде — КПСС Центральни ревизионни комиссе членалла. Кхоазза хорж из СССР Лакхехьарча Совета депутаталла, шоазза — НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла.

Социалистически Даьхенен халкъан хьалхашка Александр Степановича карагІдаьннараш Коммунистически партен Советски паччахьалкхено белгалдаьд Ленина шин орденца, Къахьегама Цеча Байракха орденца. Советски Союза массехк медалаца.

Трофимов Александр Степановича, Коммунистически партен советски халкъен тешамеча воІа сийле даим укха деташка латтаргья.

А. В. Власов, В. И. Велозеров, О. С. Беляев, Х. Х. Боков, М. О. Бузуртанов, Н. И. Ведерников, М. А. Дорохов, Д. Г. Завгаев, А. Д. Кагерманов, М. А. Керимов, С. Н. Кожуховский, Л. Д. Магомадов, И. И. Семенов, П. Г. Нащеев, Р. А. Саламова, Г. Х. Эльмурзаев, Е. В. Брыксин, В. Я. Превенький.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 июнь.

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйренйнара гимнастика.
9.05 — «Пайдане контракт». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. «Срезной» яха шолагІа сери.
10.10 — «Доше вeш вaІараш» яха берашта йола музыкальни программа (ЧССР). Нестеьача кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Массаза а за тІе» а «102,0 яха лакхалест» а яхача документальни фильмай программа.
15.40 — «Трясогузка эхар шка и тІом беш дах яха» берашта дола художественни фильм.
17.00 — Централъни телевидене Ерригсоюзни радион эрсий халей кора концерт.
17.45 — «Дукхазза стихаш».
18.15 — «Ленина цІераца». Къаьмий культурий деттсеро хьалхъелла Владимир Ильич Ленин.
18.45 — «Сийлахьой».
19.30 — РСФСР заслуженни артиста В. Крайнева кхоачашйина Ф. Шопена произведениш (фортепиано).
19.55 — «Пайдане контракт». Телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. «ГІодер» аха чоналагІа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — «Спартак». Тбилисера передача. Перерыве — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

17.10 — «Ваграр» аха телевизионни фильм.
17.30 — «Хьаьла тІаьхьежай эрайн».
17.45 — «Іалам дІаьхий дд... Цхьабахьахо» яха Іаламан-популярни фильм.
18.05 — «Нохч-ГІалгІайчу гІоада».
18.25 — «Юртара аьнар» (гІалгІай меттала).
19.00 — «Правда» газета политически обозревателa Ю. А. Жукова дунен халкъашта юкъерча темагІа бола беседа.
19.45 — «Бийса дьаьхаьлла хийла шун, берашІ»
20.00 — Футболах бола СССР чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Шахтер» (Донецк). Киевера трансляци.
20.45 — «Мала хьежа кхуча юкъера хьу боаца моттиг» яха документальни фильм.
20.55 — Паччахьалкхен академически симфонически оркестра концерт.
21.40 — «Виринея». Художественни фильм.

20 июнь.

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйренйнара гимнастика.
9.05 — «Пайдане контракт». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. «ГІодер» яха кхоалагІа сери.
10.10 — «Хагирьей адресаш». Нистаьача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам, хьа сийле а». Телевизионни документальни фильмай программа.
15.10 — «Эрсий хьаьмаьр».
16.10 — Парусни спортах йола СССР Кубок. Таллинера передача.
16.25 — «Испанес дагадоагІараш». Киевера концертни программа.
16.55 — «Гоаза кулгаш».
17.20 — А. Твардовский. «Муравия».
17.30 — «Москва а москавхой а».
18.00 — «Балха леноткара иліц командировка». «Безам боаца история».
18.35 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Хилкьа ашараш».
19.10 — «ДоттагІал» яха телевизионни журнал.
19.55 — «Пайдане контракт». Телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. «Вумпаиг» яха доьалагІа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Союзий Цеи Кхолчиш залера эстрадни концерт.
22.10 — «Тахан дунен тІа».
22.25 — Баскетболах йола дунен халкъашта юкъера вІашагІкхетар. Малами. СССР вІашагІтеха команда — Итале вІашагІтеха команда. ЦСКА спортивни комплексера передача.

II ПРОГРАММА

17.05 — Берашта. «Горный мастер». Бажова фаьлгаш тІара.
17.25 — «Пийсарао» (нохчий мет.).
18.00 — «Энергетически боахама диспетчеризаци яр». Іаламан-популярни фильм.
18.10 — «Нохч-ГІалгІайчу гІоада».
18.30 — Киножурнал.
18.40 — Хьайбаш лелаьара керттера терхам тІабахийта! «Июньски шура. Мел йоаккх из?»
19.00 — «ТІема хана ше гуттъ хроника». Телевизионни дукхасерийни документальни фильм. ШолагІа фильм.
20.00 — «Бийса дьаьхьаьлла хийла шун, берашІ»
20.15 — Яйгапа атлетика йола СССР чемпионат. Ленина цІерагІча Централни стадионера передача.
21.00 — Башкирски хоровой капелла концерт.
21.40 — «Доазол дехьарча фильмий экран». Графиня «Коссель». Художественни фильм. (Польша). Хьалхара а шолагІа а сераш.

Деша баха ловчар ТЕРКАМГА!

Грозненски мехкдаьтта техникуме 1980 — 1981 дешара шера дийнахьарчеи заочни отделенешка деша

ДЕШАРХОИ ДІАЧУЭЦИЛГА ДІАККХАЙКАДУ

укх специальностех:

1. Пайдане оахкалаш лохаш и геофизически методаши пайдане оахкалаш долча моттигашка тохкамаш дари (алхха дийнахьарча отделене).
2. Мехкдаьттаи газовни скважинашта эксплуатаци яр (дийнахьарчеи заочни отделенешка).
3. Мехкдаьттаи газовни скважинашка буруш тохар (дийнахьарчеи заочни отделенешка).
4. Цераш ювлара духьалара техникеи кхерамзлен (алхха дийнахьарча отделене).
5. Мехкдаьтта промысловни химик (алхха дийнахьарча отделене).

ДЕШАРА ХАНАШ

Дийнахьарча отделене — 8 класс яьккхарий — 3 шу 6 бутт.

Заочни отделене — 10 класс яьккхарий — 3 шу.

Техникуме деша боагІаршкара заявленеш хьанйю:

а) дийнахьарча отделене — 31 июле кхаччалца;

б) заочни отделене — 10 августа кхаччалца.

Деша дІачуэцаш дІалуш йола экзаменаш хургья:

а) дийнахьарча отделене — 1 августа денз 20 августа кхаччалца;

б) заочни отделене — 11 июле денз 20 июле кхаччалцеи 13 августа денз 20 августа кхаччалцеи.

Деша боагІараша дІаяла еза экзаменаш:

8 класс чакхъяьккхараша:

1. **Математика** (устно).
2. **Эрсий мотт** (диктант).

10 класс чакхъяьккхараша:

1. **Математика** (устно).
2. **Литературеи эрсий мотти** (сочинени).

Заявленеца хила деза документаш:

Нийса юкъера йоаца е юкъера школа йистеяккхара тешал е аттестат (подлинник).

Медицински справка (форма № 286) (справка бланкаш техникумера дІаэца йиш я).

Прививкайи анализийи результатий хьакъехьара справка.

6 фотокарточка (керта тІа кІама а йоацаш дакъкха, 3х4 размер йолаш).

Ваь ха тІайола тешал е паспорт, военни билет (техникуме хьаьча хьахьокха деза); производствени балха стаж йолчо къахьегама книжка тІара хьаийца выписка.

Дийнахьарча отделене деша хьачуийцараштa бетта 30 сомеи 37 сомеи боарам болаш стипендеш тел. тІехдика дешараштa — 37 сом 50 кеп., 46 сом 25 кеп. Городал арахьа бахараштa города центрерча общежитера моттигаш лу.

Заявленеш хьачу а кийю йоагІаш йола справкаш дІа а тел укх адресагІа: НГІАССР, 364006, г. Грозный, Клары Цеткина ул. 14/83.

Приемни комиссе. Телефон 2-63-09, хьаьха 32. 1 июле денз техникуме болх беш хургья подкурсаш.

ДИРЕКЦИ.

РАДИО

19 июнь.

6.00 — «Юрт гІулакхаш а дешараш а» (гІалгІай мет.).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Шун дезар кхоачашду оаша». Концерт (гІалгІай мет.).
9.15 — «Общественни церадан лоракеш» яха радиожурнал.
9.35 — Ашараш.
9.45 — «Коммуниста цІеро лекхарийла нух». Беседа (нохчий мет.).
16.00 — Передачай программеи хьалттахаш бола хоамаш (эрсий мет.).
16.01 — «Дегарa дегага». Херсонски йолаьний произведенех йола литературни композици (гІалгІай мет.).
16.20 — Ашараш (нохчий мет.).
16.30 — «Фегарча тІемой турпалдаш» (эрсий мет.).
16.45 — «Вай ирадакой болча». Къилбасеха хІирашнаньара передача. (гІал. мет.).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай мет.).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий мет.).

20 июнь.

6.40 — «Юртара Іуйре» (эрсий мет.).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Илли: хох Дадашева Тамарас (нохчий мет.).
8.30 — Социалистически хьа дешаншн (эрсий мет.).
9.15 — «Халкъа тІаьхьожям дІахьош бав (эрсий мет.).
9.35 — «Комсаш лелаттун радиошкол» (эрсий мет.).
9.45 — «Сионизм — милитаризман реакцеи герз» (эрсий мет.).
17.10 — Передачай программеи хьалттахаш бола хоамаш (эрсий мет.).
17.11 — «Патриот» яха радиовыпуск (нохчий мет.).
17.20 — Халкъа ашараш (гІалгІай мет.).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай мет.).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гІалгІай мет.).

Хаоттам

Тахан республикеи Грознеи хуьцалуш морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 20—25, Грозне 22—24 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догІа а делхаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 10—15, дийнахьа 19 — 24 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ЮМОР

Тодор ДИМОВ (Болгари)

ЛАКХЁХЬА ДАХЬИЙТА КАЬХАТ

ДІачу а дийка директора тхога аьлар:

— Кхаь ба шура, коахьостай. Кердача цІеношкара вайна массехк квартира хьожаьяй аьнна хІанзза гІалкера хоам баьб сога. Живарий квартираш езача болхлой список йолаш сихха письмо а кийчдий, кулг яде со волча хьеделаш. Диц ма делаш, каьхат лакке, главке додаш да шоана, цудухьа доагІача тайпара; хьакъеи долаш, корта болаш, дипломати йолаш кийчде деза.

Сихха яз а я ь письмой проект директорага дІахьеккар оаха. Из йийше а йийша, бат эзар директоро:

— БІарча хьенийцача, деррига мийсо да. Бакъда, цахь хІама — каьхат лакхе додийта дийдеииад шоана. Укх тІа дуьцар кІезига кІаьдагІа хила деза.

Цо мел яьхар дир оаха.

— ХІанз дика да, — аьлар директоро, — оаш лерттІа бола баьб. Бакъда, хІанз эзар-дуьцар дика цо кхетадеш да. Гуш дац уж квартираш вайна эш е эшац. Хьакимашта вайх во хІама моттар лацаш сона.

Юха а цо мел яьхар дир оаха. Тха кулгаш лувцаш тоъал хе яьккхар директоро.

— КІантий да. Шоайна аьнар цу сехьате дІакхетаду оаш. Каьхат кийча да вна йиш йолаш да. Дисар фуд аьлча, из да кІезиг-дукха дипломати тІатохар. Из велакьехар. — Сона-м хов вай кийчъер дипломатически нота йоацилга, бакъда, дицде йиш яц, главка вай цаІаш хинна цо Іелга а цуьнна хьалхашка латте калонаш вайна йовзаш яхла езилга а.

Письмо хоедеш кхы а бола бир оаха. Цул тІехьагІа малхбоалеи пожмеа тара дийрзар из.

— ХІа а, из хІанз кийча да.— Письмо Іалаьмате дика хиннад, да ме хьакхе шун, дикагІа дола каьхат мугъагІа лаза йиш яьар. главне боагІараште шоай сий дела хьергдолаш?

Кхера пийхачул тІехьагІа директора дийца хоза каьхат корадир тхона. Сигара бос а болаш чІоагІа хоза дар из.

Письмога хьежаш вагІаш тоъал ха яьккхачул тІехьагІа корта оагабир директоро.

— Нагахьа сенне церга ер тайпа каьхат деце? Вай курал еш сенна хетаргдий-хьогІ царна, хІай! Курал-сонтал юкъера дІайоаккхаргья вай. ВогІа дола каьхат лохаргда вай...

Бакъда, цох хІама хиланзар: тха учреждени кхача главкега дІаелар.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; писмой — 9-24-07; корректорсе — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00245. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3054.